Инсон манфаатлари – олий қадрият

АДОЛАТ

ЎЗБЕКИСТОН «АДОЛАТ»
СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ
ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ГАЗЕТАСИ

ГАЗЕТА 1995 ЙИЛ
22 ФЕВРАЛДАН ЧИҚА
БОШЛАГАН

2006 ЙИЛ 18 АВГУСТ, ЖУМА ● СОТУВДА ЭРКИН НАРХДА ● № 33 (581) ● www.adolat.uz ● adolat_gazeta@mail.ru

ЯПОНИЯ БОШ ВАЗИРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан Япония Бош вазири Жунъичиро Коидзуми 2006 йил 29-30 август кунлари расмий ташриф билан мамлакатимизда бўлади.

Музокаралар чоғида икки давлат раҳбарлари ўзаро муносабатларни янада мустаҳкамлаш масалалари юзасидан фикр алмашадилар, томонларни қизиқтирган долзарб халқаро муаммоларни, Марказий Осиёдаги вазиятни муҳокама қиладилар.

Музокаралар якунида қатор икки томонлама ҳужжатлар имзоланиши мўлжалланмоқда.

ХИТОЙ ДЕЛЕГАЦИЯИНИНГ УЧРАШУВЛАРИ

Мамлакатимизга ташриф буюрган Хитой Халқ Республикаси Бош прокурори ўринбосари Ху Кэхуй хоним раҳбарлигидаги делегация 17 август куни қатор вазирлик ва идораларда музокара ўтказди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори Р.Қодиров билан учрашувда мамлакатларимиз ўртасидаги алоқалар барча соҳаларда, жумладан, ҳуқуқ- тартибот соҳасида ҳам изчил ривожланиб бораётгани, икки давлат раҳбарларининг олий даражадаги учрашувларида эришилган келишувлар бу борада муҳим ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилаётгани қайд этилди. Хусусан, Ўзбекистон билан Хитой ўртасида фуқаролик ва жиноий ишлар бўйича ҳуқуқий ёрдам тўғрисида ва экстрадиция тўғрисидаги шартномалар имзоланган. Айни пайтда Ўзбекистон Бош прокуратураси билан Хитой Олий халқ прокуратураси ўртасида ҳамкорлик тўғрисидаги битим ҳам амалда.

Хитойлик меҳмонлар фаолиятида инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари ҳимояси устувор бўлган Ўзбекистон прокуратураси тизими билан танишдилар. Мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимини эркинлаштириш борасида изчиллик билан амалга оширилаётган ислоҳотлар ўз самарасини бераётгани алоҳида таъкидланди. Президент Ислом Каримовнинг «Ўзбекистон Республикасида ўлим жазосини бекор қилиш тўғрисида»ги ҳамда «Қамоққа олишга санкция бериш ҳуқуқини судларга ўтказиш тўғрисида»ги фармонлари бунинг яққол далилидир.

Хитой Олий халқ прокуратураси делегацияси Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ва Олий судида ҳам музокаралар ўтказди.

Фазлиддин АРЗИЕВ,
ЎзА мухбири

ИХЧАМ, ҚУЛАЙ ВА ЗАМОНАВИЙ

Носир ҲАЙДАРОВ олган суратлар

Тошкент трактор заводи республикамиздаги қишлоқ хўжалик техникалари ишлаб чиқарувчи энг йирик корхоналардан бири ҳисобланади. Корхона жамоаси айни кунларда мамлакатимизнинг 15 йиллигини улкан меҳнат зафарлари билан кутиб олиш мақсадида фидокорона меҳнат қилмоқда.

Уч минг нафардан ортиқ ишчи-ходим меҳнат қилаётган корхонада омилкорлик билан иш юритилаётир. Шу туфайли ишлаб чиқариш самарадорлиги тобора ошиб бормоқда. Масалан, жорий йилнинг ўтган етти ойи давомида бу ерда 1548 та трактор ва 725 та прицеп тайёрланди.

Суратларда: Бригадир Холмўмин Бозоров (чапдан иккинчи) ишчилар билан янги тракторни кўздан кечиришмоқда; ТТЗ тракторлари.

Фракция йиғилишида

АНИҚ ФИКРЛАР БИЛДИРИЛДИ

Олий Мажлис Қонунчилик палатасида Ўзбекистон «Адолат» СДП фракциясининг йиғилиши бўлиб ўтди. Уни фракция раҳбари Дилором Тошмуҳамедова бошқарди. Йиғилишда фракция аъзолари, партия фаоллари ва оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

Йиғилишда дастлаб Олий Мажлис Қонунчилик палатасининг ялпи мажлисига киритилаётган «2001 йил 31 майда Минскда имзоланган Евроосиё иқтисодий ҳамжамиятининг имтиёзлари ва иммунитетлари тўғрисидаги Конвенцияга Ўзбекистон Республикасининг қўшилиши ҳақида»ги қонун лойиҳаси муҳокама қилинди.

– Ушбу ҳужжат Евроосиё иқтисодий ҳамжамиятини таъсис этиш тўғрисидаги шартноманинг 16-моддасига мувофиқ ишлаб чиқилган бўлиб, унга биноан Евроосиё иқтисодий ҳамжамияти ва унинг раҳбарлари ўз вазифаларини бажариши ҳамда қўйилган мақсадларга эришиш учун зарур имтиёзлар, иммунитетлардан фойдаланадилар, – деди лойиҳани шарҳлаш жараёнида фракция аъзоси, депутат Худоёр Маматов. – Умуман, Конвенция халқаро ҳуқуққа мувофиқ, дипломатик ваколатхоналар ва дипломатларга берилган имтиёз ва иммунитетлар Евроосиё иқтисодий ҳамжамияти органлари ҳамда унинг раҳбарлари ҳам фойдаланишига имкон яратишга қаратилган.

Кун тартибидан «1999 йил 26 февралда Москвада имзоланган Божхона иттифоқи ва Ягона иқтисодий ҳудуд тўғрисидаги Шартномага Ўзбекистон Республикасининг қўшилиши ҳақида»ги қонун лойиҳаси ўрин олди.

Мазкур халқаро шартнома Евроосиё иқтисодий ҳамжамиятининг асосий шартномаларидан бири ҳисобланади. Шартнома товарларнинг ташқи савдосини тартибга солиш, божхона процедураларини уйғунлаштириш, ягона товарлар, хизматлар, капитал ва меҳнат бозорини шакллантириш каби масалаларни ўз ичига қамраб олган. Ана шу вазифаларни тўлиқ амалга ошириш учун ягона иқтисодий ҳудудни яратиш талаб қилинади. Давлатимизнинг ушбу ҳамжамиятга қўшилиши муносабати билан ҳамжамият доирасидаги 74 халқаро шартномага уч босқичда қўшилиш режалаштирилган. Масаланинг нечоғлиқ муҳимлиги инобатга олиниб, қонун лойиҳаси фракция аъзолари томонидан маъқулланди.

«2003 йил 21 февралда Москвада имзоланган Евроосиё иқтисодий ҳамжамиятига аъзо давлатларнинг ташқи чегараларини қўриқлашда ҳамкорлик қилиш тўғрисидаги Шартномага Ўзбекистон Республикасининг қўшилиши ҳақида»ги, «2002 йил 7 июнь Санкт-Петербург шаҳрида (Россия Федерацияси) имзоланган Шанхай ҳамкорлик ташкилоти Хартиясига ўзгартишлар киритиш тўғрисидаги Баённомани (2006 йил 15 июнь, Шанхай) ратификация қилиш ҳақида»ги, "Давлат божхона хизмати тўғрисида"ги қонунга ўзгартиришлар киритиш тўғрисида"ги қонун лойиҳалари фракция аъзолари томонидан қизғин муҳокама қилинди. Муҳокама чоғида ушбу қонун лойиҳаларининг қабул қилиниши айрим муаммоларни бартараф этишда қўл келиши атиб ўтилди. Шунингдек, давлатимиз ташқи сиёсатида миллий манфаатларимизни ҳимоя қилиш ва интеграция жараёнларини ривожлантиришга хизмат қилиши алоҳида таъкидланди.

Шу билан бирга фракция йиғилишида 2006 йил 7 августдаги «Фан ва технологиялар ривожланишини мувофиқлаштириш ва бошқаришни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори мазмун-моҳияти ҳақида сўз юритилди. Жумладан, сўнгги йилларда мамлакатимизда илмий-тадқиқотчилик фаолияти самарадорлигини ошириш, мамлакатни демократик янгилашда фаннинг ролини кучайтиришга қаратилган кенг кўламли ишлар амалга оширилгани, саноат, энергетика, қишлоқ хўжалиги ва иқтисодиётнинг бошқа тармоқларининг ғоят муҳим муаммоларини ҳал қилишга қаратилган 25 давлат илмий-техника дастури бўйича ишлар олиб борилаётгани таъкидлаб ўтилди.

Йиғилишда кўриб чиқилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

* * *

Олий Мажлис Қонунчилик палатасида Ўзбекистон «Адолат» СДП фракциясининг йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда қуйи палата депутатлари, партия фаоллари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этди.

"Молия-иқтисодий, солиқ соҳасидаги жиноятларга, жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга қарши курашиш кучайтирилганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонун лойиҳаси ҳақида қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси аъзоси Раънохон Зарипова ахборот берди.

– Ушбу ҳужжатда "хуфиёна иқтисодиёт", "хуфиёна бизнес"нинг шаклланиш йўлларини, хорижий валютанинг четга чиқиб кетиш ва кўп миқдордаги пул маблағларининг банкдан ташқари ноқонуний айланиши манбаларини аниқлаш ва бартараф этиш ишларининг самарадорлигини ошириш, жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга қарши кураш йўллари белгилаб берилган. Лойиҳада, шунингдек 3 та кодекс, 10 та қонунга ўзгартиш ва қўшимчалар киритилиши кўзда тутилмоқда.

Шундан сўнг «Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 241-1-моддасига ва Фуқаролик кодексининг 44 моддасига қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ҳақида қуйи палата депутати Турсуной Абдуллаева тўхталиб ўтди.

– Ушбу қонунга мувофиқ, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 241-1-моддаси тадбиркорлик субъектини рўйхатга олиш учун белгиланган муддатни бузиш, рўйхатга олишда қонунчиликда назарда тутилмаган ҳужжатларни талаб қилиш, статистик код ва идентификация рақамларини тақдим қилиш ва беришдан бўйин товлаш ёхуд тақдим қилиш, бериш муддатини бузиш билан боғлиқ маъмурий жавобгарликни белгиловчи қўшимчалар билан тўлдирилмоқда. Шунингдек, қонун ҳужжатларида назарда тутилмаган статистика ҳисоботи ва бошқа ҳужжатларни талаб қилганлик ёки назарда тутилган ҳисоботни тақдим этишнинг белгиланган муддатларига зид равишда талаб қилинганлик учун маъмурий жавобгарлик белгиланади.

Фуқаролик кодексининг 44-моддасига хабардор қилишнинг асосий тамойилидан келиб чиққан ҳолда айнан юридик шахснинг таъсис ҳужжатлари қонунга мувофиқ келмаганда, қонун ҳужжатларида белгиланган ҳоллардагина давлат рўйхатига олишни рад этиш мумкинлиги ҳақидаги қўшимча киритилмоқда. Лойиҳанинг қабул қилиниши давлат рўйхатига олишда хабардор қилишнинг асосий тамойилларини қонун даражасида амалга оширишга имконият яратади.

"Маъмурий процедуралар тўғрисида"ги қонун лойиҳаси ҳақида эса депутат Собир Жабборов маъруза қилди.

– Ушбу қонун лойиҳасидан кўзда тутилган мақсад маъмурий ишларни кўриб чиқиш, ҳал қилиш ва ижро этиш билан боғлиқ фаолият ҳуқуқий тартибга солишдан иборат. Аниқроғи, агар ушбу ҳужжат қабул қилинса, жавобгар шахс ва фуқаро ўртасидаги муносабатлар соддалашади. Хуллас, ушбу қонун фуқароларнинг ҳуқуқ-манфаатларини тўлиқ ҳимоя қилади.

Депутатлар «Микрокредит ташкилотлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қабул қилинганлиги муносабати билан «Ўзбекистон Республикасининг Марказий банки ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тартиби тўғрисида"ги (келишув комиссиясининг иши якунлари бўйича) ҳамда Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик байрамига бағишланган фракция томонидан ўтказиладиган тадбирлар тўғрисида ва бошқа масалаларни ҳам атрофлича муҳокама қилишди.

Йиғилиш сўнгида фракциянинг нуқтаи назари бегилаб олинди.

Музаффар АБДУШУКУРОВ,
"Адолат" мухбири

Истиқлол – менинг онгимда, шууримда

БУ КУНЛАРГА ШУКРОНАЛИК БОР

Дарахт экиб унинг ҳосилини олмаган киши боғбон меҳнатига тўғри баҳо бера оладими? Кўчат кўкариб, икки-уч қишдан омон чиқиб гуллаши ва нишона беришигача бўлган меҳнат машаққати боғбонга аён, холос. Мустақиллик, Озодлик, Эркинлик ҳақида сўз кетар экан, кун тиғида дарахтларни парваришлаётган боғбон кўз олдимдан ўтади, беихтиёр. Зотан, Истиқлолни ҳам ёш ниҳол каби парварилаш, авайлаб-асраш лозим.

Шукрки, бугун Мустақиллик йилларида эккан ниҳолларимиз бўй чўзиб, мева бера бошлади. Мисол учун, ўтган йиллар республикамиз қишлоқ хўжалигида эришилган ютуқларни олайлик. Ер ўз эгаси – фермерларга топширилгани туфайли бугун ўзимизни ўзимиз ғалла билан таъминлаяпмиз. Сифатли пахта толамиз эса дунё бозорида юқори баҳоланмоқда. Энг асосийси, уни бировлар эмас, ўзимиз сотаяпмиз. Ўтган йили эса тарихда илк бор пахтанинг жаҳон бозори Тошкентга кўчди. Шунингдек, қисқа вақт ичида Асакада автомобиль заводи қуриб, фойдаланишга топширилди. Ҳозирги пайтда «Нексия», «Дамас», «Матиз», «Ласетти» русумли машиналаримизга хориж мамлакатларида ҳам харидорлар ортиб бораётгани эса кўнгилга қувонч ва фахр туйғусини солади. Ушбу далилларнинг ўзиёқ биз тўғри йўлни танлаганимиздан дарак.

Мустақиллик асрий орзуларни воқеликка айлантирди. Ўзбекистон фуқаролари улкан бунёдкорлик, яратиш йўлида фидойилик билан меҳнат қилаётир. Бундай халқнинг келажаги, албатта порлоқ бўлади.

Мустақиллик берган саодат бу!

Тошпўлат МАТИБАЕВ,
«Адолат» СДП Миробод туман Кенгаши биринчи котиби

* * *

Инсон азал-азалдан эркинликка, озод бўлиб яшашга интилиб яшаган. Нега? Чунки Эркнинг қадри юксак, у инсонга кўп нарса туҳфа этади. Мамлакатимизнинг ҳар бир фуқароси бугун Мустақиллик неъматларидан баҳраманд бўлаётгани сўзим исботидир. Оддий деҳқондан тортиб, ҳунарманду косиб дейсизми, ўқувчисию талабами, қуйингки, барча соҳа вакиллари Истиқлол берган имкониятлардан фойдаланиб яшашмоқда.

Мустақиллик бизга эркин фикрлашни, мустақил иш юритишни, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишни, ва яна бир қанча енгилликларни яратиб бердики, бу йўлда анча-мунча ютуқларга ҳам эришдик, эришмоқдамиз.

Туманимизда олиб борилаётган ишларни кўриб ҳайратланаман. Тоғ ён бағирларида жойлашган сўлим гўшалар, кенг ва равон йўллар, улкан қурилишлар... Ҳайратимни яширолмай партия аъзолари даврасидаги, умумтаълим муассасаларидаги турли хил учрашувларда, юзма-юз мулоқотларда тўлқинланиб сўзлаганларим бор. Худди шунингдек, ҳозирги ёш авлодга бугунги кун нафаси билан яшаб, эртанги бахтли келажакка пойдевор қўймоқликни кўп бор уқтираманки, бу кунлар ўз-ўзидан келгани йўқ. Истиқлол нелигини, унинг қадрини кўпни кўрган қариялардан сўраш керак. Чунки улар ўтмишда, мустамлака даврида не-не қийинчиликларни бошидан ўтказмаган дейсиз. Мустақиллик қалбимизга нур бўлиб келди, эзгулик бўлиб келди. Бунинг қадрига етмоқ керак.

Турсуной ҚОЗОҚОВА,
"Адолат" СДП Бўстонлиқ туман Кенгаши биринчи котиби

Кўргазма

ЎЗБЕК СОМОНИ САНЪАТИ

Тошкент шаҳрида афғон уруши ногиронлари, болаликдан туғма ногирон ва бошқа кўплаб қизиқувчан ёшлар ўртасида халқ амалий санъатининг турли йўналишлари бўйича «Ўзбек сомони санъати» кўргазмаси ўтказилди. Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, Ўзбекистон Бадиий академияси, Афғон уруши ногиронлари республика хайрия жамғармаси ва бошқа ташкилот ҳамда вазирликлар билан ҳамкорликда ташкил этилган мазкур тадбирда ўқувчи-ёшлар, ногиронлар томонидан яратилган намуналар ҳавола этилди. Мутахассисларнинг фикрича, сомон санъати халқ амалий санъати турлари ичида янгиси ҳисобланади. Бу эса соҳа фаолиятини янада оммалаштириш, ривожлантириш имкониятини яратади.

Тадбирдан мақсад жисмоний имкониятлари чегараланган фуқаролар ва ёшларнинг жамиятимиз маънавий ҳаётини юксалтиришдаги муҳим ўрнини инобатга олиб, уларни амалий санъатга кенгроқ жалб этиш ва ижодий истеъдодларини рўёбга чиқаришларига зарур шарт-шароитлар яратиш, ўз куч-ғайрати ва келажакдаги ижтимоий фаоллигини ошириш ва мунтазам рағбатлантириб боришдан иборат.

Тадбирда бугунги кунда меҳр-мурувватга муҳтож ёшларнинг орзу-интилишларини рўёбга чиқаришда яқиндан ёрдам бериш, иқтидорли ва истеъдодли ёшларимизни қўллаб-қувватлаш каби ишларини амалга ошириш энг муҳим вазифалардан эканлиги таъкидланди. Бу борада айниқса, махсус мактаб-интернатлари ўқувчиларига эътибор қаратиш ҳам мақсадга мувофиқ.

– Мамлакатимизда амалий санъат турларининг йўналиши яна биттага кўпайиши масаланинг бир томони, лекин муҳим жиҳат шундаки, ўзаро ҳамкорлик натижасида ижтимоий ҳимояга муҳтож ёшларимиз ҳар томонлама қўллаб-қувватланмоқда. Бу қувонарли ҳол, – дейди тадбирда сўзга чиққан «Ўзбек сомон йўли» республика кўргазмаларини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича ташкилий қўмита ҳамраиси, Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси Сиёсий Кенгаши биринчи котиби Дилором Тошмуҳамедова. – Инсон ўз қадрини ва жамиятда тўла ҳуқуқли фуқаролигини ҳис этишини таъминлаш, жумладан санъат воситалари орқали ижтимоий фаоллигини оширишга кўмаклашиш ҳар биримизнинг вазифамиз саналади. Ҳамкорликда ҳикмат кўп ёки қарс икки қўлдан чиқади, деган гап бор. Бу борада ёшларимиз ҳам ташаббус кўрсатишлари, янада фаолроқ бўлишлари талаб этилади. Улар ижтимоий муҳофаза соҳасида боқимандалик ҳиссиёти бўлиш ўрнига ўз меҳнати ортидан иқтисодий мустақилликка эришиш йўлида ҳаракат қилишлари лозим.

Бугунги тадбирда бу борада муқобил йўл таклиф этилмоқда. Бу ижтимоий муаммони ҳал этиш имкониятини беради. Афғон ногиронлари, болаликдан мажруҳ ёшларни амалий санъат турларига жалб этиш, уларнинг ижтимоий фаоллигини оширишга қаратилган бу каби лойиҳаларга Ўзбекистон «Адолат» СДП ўзини масъул деб билади. Партиямизнинг бундай ёндашуви унинг Устави ва дастурий ғояларига тўлиқ мос келади.

Дилором Тошмуҳамедованинг таъкидлашича, республика фуқароларининг турмуш даражасини кўтариш, ижтимоий жиҳатдан муҳтож аҳолининг муҳофазасини таъминлаш борасида таклифлар ишлаб чиқиш ва уни амалга ошириш каби масалаларга жиддий эътибор қаратиш даркор. Негаки, бугунги ёш авлодни тарбиялашда айнан ўзбек халқининг миллий анъаналари акс этган қадриятларимизни тиклаш, бой маданий меросимизни ўрганиш муҳим ўрин тутади. Бу каби вазифалар «Адолат» СДП фаолиятининг таркибий қисмига айланган ва бундай муштарак ҳаракатлар давом эттирилади.

(Давоми 4-бетда).

Танлов

ИСТИҚЛОЛ НИҲОЛЛАРИ

Юртимизда санъат ва маданият соҳасини янада ривожлантириш, унинг имкониятларини кенгайтиришга алоҳида эътибор берилмоқда. Хусусан ёш иқтидор эгаларини кашф этиш, уларга маънавий ва моддий имконият яратишда Республика маданият ва спорт ишлари вазирлиги томонидан олиб борилаётган ишлар таҳсинга сазовордир. Республика миқёсида санъат, маданият йўналиши бўйича турли танлов ва фестивалларнинг ўтказилиши эса миллий санъатимизнинг ривожига муносиб ҳисса қўшмоқда.

2000 йилда Президентимиз ташаббуси билан ана шундай мукофотлардан бири "Ниҳол" таъсис этилди. Мукофот санъат йўналишидаги иқтидорли 17 ёшдан 25 ёшгача бўлган ёшларга берилади. Ғолиблар уч босқичда, эстрада қўшиқчилиги, анъанавий ва мусиқий ижро, опера ҳамда рақс санъати йўналишлари бўйича аниқланади.

Ҳозирга қадар 56 нафар иқтидор эгалари мазкур мукофот билан тақдирланган. Улардан ўнтаси Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист унвонига ҳам эга бўлди.

Ёш ижодкорлар орасида "Ниҳол" га бўлган талаб йилдан-йилга ортяпти. Бу табиий албатта. Ахир мазкур мукофот ижодкорнинг хизмати, машаққатли меҳнатига бериладиган баҳо ҳисобланади. Жорий йилдаги танловда чекка қишлоқлардаги ёшлар ҳам иштирок этяпти.

18 август куни Халқлар дўстлиги саройида "Ниҳол" мукофоти совриндорлари аниқланиб, тантанали тарзда ўз эгаларига топширилади. Мукофот топшириш тантанаси ҳам ўтган йиллардагидан фарқ қилади. Мустақилликнинг 15 йиллиги арафасида ўтказилаётган навбатдаги тантанада 15 та иқтидор эгалари ўз йўналишларида мукофотни қўлга киритади.

Рустам Ҳайдаров,
"Туркистон-пресс"

Ушбу сонда:

ТАРАҚҚИЁТГА ЭРГАШИБ ТАБИАТНИ АСРАЙЛИК — тадбир ва таҳлил 2

ТОЛИБНИНГ МАЪНАВИЙ КАМОЛИ — мозий бисоти 3

БОЙЛИК БАХТ КЕЛТИРМАДИ — долзарб мавзу 4

Ўзбекистон Республикасининг 2006 йилнинг биринчи ярим йиллигида ижтимоий-иқтисодий ривожланиши якунлари тўғрисида

2006 йилда иқтисодиётни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов томонидан белгилаб берилган устувор йўналишлар бўйича ислоҳ қилиш борасида кўрилаётган чора-тадбирлар ҳисобот даврида тадбиркорлик ва инвестиция муҳитига ижобий таъсир кўрсатди, таркибий ўзгаришларни давом эттириш ва иқтисодиётнинг юқори суръатда ўсишида муҳим омил бўлди.

I. Макроиқтисодий тенденциялар

Асосий макроиқтисодий кўрсаткичлар. Иккинчи чоракда реал секторнинг барча тармоқларида ўсиш суръатлари кескин жадаллашди. Бу ялпи ички маҳсулотнинг ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 6,6 фоизга ошишини таъминлади (биринчи чоракда бу кўрсаткич 3,6 фоизни ташкил этган эди). Инвестицияларнинг 6,9 (4,5), саноат маҳсулотлари 9,7 (6,8), қишлоқ хўжалиги 7,2 (4,5), савдо 11,6 (7,5), хизматлар 13,3 (11,8) ва иқтисодиётнинг бошқа тармоқларининг ўсиши ҳисобига иқтисодий ўсиш таъминланди.

Ўзбекистон Республикасини ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий кўрсаткичлари

(ўтган йилнинг шу даврига нисбатан фоиз ҳисобида)

Кўрсаткичлар номи	2006 йилнинг 1-чораги	2006 йилнинг 1-ярим йиллиги
Ялпи ички маҳсулот	103,6	106,6
Саноат маҳсулотлари ҳажми	106,8	109,7
Истеъмол товарларини ишлаб чиқариш	114,2	120,6
Ялпи қишлоқ хўжалик маҳсулотлари	104,5	107,2
Қурилиш ишлари	103,6	106,1
Чакана савдо айланмаси	107,5	111,6
Аҳолига пулли хизмат кўрсатиш	111,8	113,3

Пул-кредит сиёсати жорий йил учун белгиланган устувор йўналишларга мувофиқ пул миқдорининг прогноз кўрсаткичларига қатъий риоя қилиш, банкдан ташқари пул айланмасини қисқартириш, иқтисодиётнинг реал секторига кредит ажратиш ҳажмини кенгайтириш билан бир қаторда миллий валюта барқарорлигини ошириш ҳисобидан макроиқтисодий барқарорликни таъминлади.

Натижада инфляция даражаси прогноз кўрсаткичларидан ошмади ва 3,5 фоизни ташкил этди. Реал тармоққа кредит қўйилмалар қолдиқларининг умумий ҳажми ўтган йилнинг биринчи ярим йиллигига қараганда 10,5, банкларнинг умумий капитали 17 ва аҳолининг банклардаги депозитлари 55,7 фоизга ошди.

Бюджет-солиқ сиёсати бюджетнинг даромад ва харажат қисмлари мувозанатини таъминлаш билан бир пайтда хўжалик юритувчи субъектларга солиқ юкини камайтиришга йўналтирилди. Давлат Солиқ ва Божхона қўмиталари бўйича тушумлар прогнозини бажариш тегишли равишда 102,8 ва 100,5 фоизни ташкил этди. Бу, ўз навбатида, бюджет даромад қисмининг прогнозга кўра 2,4 фоиз ортиғи билан бажарилишини таъминлади. Бюджет тушумларини ошириб бажариш бюджет харажатларининг барча моддаларини ўз вақтида ва тўлиқ молиялаш имконини берди. Давлат бюджети профицит билан бажарилди.

2006 йилнинг биринчи ярим йиллигида ташқи савдо айланмаси 5059,3 миллион АҚШ долларини ташкил этди ёки 2005 йилнинг биринчи ярим йилидагига нисбатан 4,6 фоизга ошди. Экспортнинг умумий ҳажми 5,2 фоизга ўсди ва 2971,2 миллион долларни ташкил қилди. Импорт ҳажми 2088,1 миллион долларни (2005 йилдаги даражага нисбатан 103,6 фоиз) ташкил этди. Ташқи савдо айланмасининг 883,1 миллион доллар миқдоридаги ижобий сальдосига эришилди.

II. Таркибий-инвестиция сиёсати ва реал сектор тармоқларини ривожлантириш

__Инвестициялар.__ 2006 йилнинг январь-июнь ойларида барча молиялаш манбалари ҳисобидан республика бўйича ўзлаштирилган капитал қўйилмалар миқдори 1624,6 миллиард сўмни ёки жорий йил кўрсаткичига нисбатан 44,1 фоизни ташкил этди. Инвестициялар ўтган йилнинг шу даврига қараганда 6,9 фоизга кўпайди (2005 йилнинг биринчи ярим йиллигида 5,4 фоиз). Капитал қўйилмаларнинг 63,4 фоизи ишлаб чиқариш соҳасидаги қурилишларга йўналтирилди.

Марказлаштирилмаган инвестицияларнинг солиштирма салмоғи 72,8 фоизга етди. 2005 йилнинг биринчи ярим йилида бу кўрсаткич 70 фоизни ташкил этган эди. Марказлаштирилмаган инвестицияларнинг асосий ўсиши корхоналар маблағлари ҳисобидан молиялашнинг 26,8 фоизга ошиши туфайли таъминланди. Бу молиялашнинг ушбу манбаи салмоғининг 2005 йилдаги 40,4 фоизга нисбатан 48,3 фоизга кўпайишига олиб келди.

Ҳисобот даврида МТБ (маҳсулотни тақсимлаш битими) шартлари асосида Россиянинг "Газпром" компанияси билан Шахпахта конини қўшимча ўзлаштириш лойиҳаси ниҳоясига етказилди, МТБ шартларига кўра, "Лукойл" компанияси билан Ҳовузак-Шоди конида саноат асосида бурғилаш ишлари бошланди, тўқимачилик саноатида қатор лойиҳалар – "БФ Текстайлпродакшн" хорижий корхонаси, "Байтекс Тижарет" қўшма корхонаси лойиҳасининг иккинчи босқичи ниҳоясига етмоқда, "Тошғузор-Бойсун-Қумқўрғон" темир йўли, "Ўзбекистон" электр узатиш линияси қурилиши ва бошқа лойиҳалар юқори суръатларда амалга оширилмоқда.

Турли даражадаги автомобиль йўлларини реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш бўйича 40,1 миллиард сўмлик ишлар бажарилди (биринчи ярим йиллик прогнозига нисбатан 100,5 фоиз). Тасдиқланган иш жадвалига мувофиқ 123 километрлик автомобиль йўллари фойдаланишга топширилди, 561,5 погон метр кўприк ва йўл ўтказгичлар таъмирланди.

__Саноат__. Саноатнинг машинасозлик, металлни қайта ишлаш, қора металлургия, кимё, енгил, озиқ-овқат ва бошқа тармоқларида тайёр ва маҳаллийлаштирилган маҳсулотларни ишлаб чиқаришни рағбатлантириш туфайли унинг юқори суръатда ўсиши таъминланди.

Юқори ўсиш суръатлари машинасозлик ва металлни қайта ишлаш, кимё ва нефть-кимё маҳсулотлари, қурилиш материаллари, электр энергетика, пахта тозалаш, трикотаж, тикувчилик, озиқ-овқат, ун маҳсулотлари, шиша ва чинни-фаянс буюмлар, тиббий, матбаа ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқаришда ҳам кузатилди.

Саноат ишлаб чиқаришида ўсиш суръатларининг тармоқлар бўйича динамикаси

(ўтган йилнинг тегишли даврига нисбатан фоиз ҳисобида)

	2006 йилнинг 1-чораги	2006 йилнинг 1-ярим йиллиги
Саноат маҳсулоти	**106,8**	**109,7**
шу жумладан:		
электр энергетика	109,4	107,6
ёқилғи	99,4	100,1
қора металлургия	105,8	106,8
рангли металлургия	99,5	100,8
кимё ва нефть-кимё	112,1	116,9
машинасозлик ва металлни қайта ишлаш	110,6	119,8
ёғоч, ёғочни қайта ишлаш, целлюлоза-қоғоз	116,0	118,0
қурилиш материаллари саноати	117,0	118,8
енгил саноат	106,8	111,4
озиқ-овқат саноати	120,9	129,2
бошқа соҳалар	119,6	121,3

Ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланишни ошириш натижасида суюлтирилган газ (105), электр қуввати (103,5), кўмир (109), пўлат (101,3), цемент (108,5), автомобиль (123 фоиз) ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш кўпайди.

Истеъмол товарларини ишлаб чиқаришни рағбатлантириш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш бўйича қабул қилинган чоралар туфайли 2006 йилнинг январь-июнь ойларида уларни ишлаб чиқариш 20,6 фоизга ошди. Ўтган йилнинг шу даврига қараганда музлатгич ва совутгич (5,4 марта), кир ювиш машинаси (129,6), телевизорлар (179,2), спиртсиз ичимликлар (2,1 марта), мева шарбатлари (129,0), шакар (156,5), макарон маҳсулотлари (125,6 фоиз), ўсимлик ёғи (114,3), гилам ва гилам маҳсулотлари (113,8), чинни-фаянс идишлар (177,5 фоиз) ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш кўпайди.

2006 йилнинг январь-июнида *Маҳаллийлаштириш дастури доирасида 675,3 миллиард сўмлик ёки прогноз кўрсаткичга нисбатан 101,2 фоиз маҳсулот ишлаб чиқарилди. 2005 йилнинг шу даврига қараганда маҳаллийлаштирилган маҳсулот ишлаб чиқариш 1,5 марта кўпайди. Импорт ўрнини босиш самарадорлиги 562,7 миллион долларни ташкил қилди. Дастурнинг 288 та лойиҳаси мониторинги давомида 82 та лойиҳа бўйича прогноз кўрсаткичларнинг барқарор бажарилиши таъминланди.*

__Иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш ва келажаги йўқ корхоналарни тугатиш бўйича чоралар__. Реструктуризациялаш ва молиявий соғломлаштириш тадбирлари 674 та корхона, жумладан, жорий йилнинг биринчи ярим йиллигида фаолияти бўйича дастурлар ишлаб чиқилган 168 та корхонани қамраб олди. Уларнинг 24 тасига нисбатан банкротлик жараёни бошланди, 14 та корхона бошқа корхоналарга қўшилиши сабабли юридик шахс реестридан чиқарилди. Бундан ташқари, тўқимачилик саноатининг 217 та самарасиз ишлаётган корхонаси тугатилди. Кўрилган чоралар натижасида 450 та корхонада (умумий корхоналар сонининг 70 фоизи) ишлаб чиқариш ва молиявий фаолият кўрсаткичлари яхшиланди, 328 та корхона (ёки умумий сонининг 51 фоизи) ишлаб чиқариш ҳажмини 20 фоиздан кўпроқ оширди, 98 та (187 тадан) корхона иқтисодий ночор аҳволдан чиқди, 62 та (92 тадан) корхона зарар кўриб ишлашни бартараф этди, қайта ташкил этилаётган корхоналарнинг банд бўлмаган қувватлари ҳисобидан 89 та янги корхона ташкил этилди, 10331 та иш ўрни яратилди ва қайта тикланди.

__Савдо ва хизматлар__. Саноат ишлаб чиқариши ва биринчи навбатда, истеъмол товарлари ишлаб чиқариши ўсишининг жадаллашиши чакана савдони 11,6 фоизга кўпайтириш имконини берди. Республиканинг барча ҳудудлари бўйича савдонинг ўсиш тенденцияси сақлаб турилибди.

Улгуржи савдо билан шуғулланувчи корхоналар тармоғи кенгайтирилди, мини-банклар ва бозор инфратузилмасининг бошқа объектлари сони кўпайди. «Ўзулгуржисавдоинвест» улгуржи савдо корхоналари уюшмаси томонидан республика ихтисослашган улгуржи савдо базалари ташкил этилди. Ҳудудларда товарларни сотиш бўйича 23 та вилоят, туман ва туманлараро улгуржи базалар ташкил этилди.

Ҳисобот даврида хизматлар ва сервис соҳаларини ривожлантиришнинг ҳудудий ва соҳалар бўйича дастурлари ишлаб чиқилди ҳамда тасдиқланди, дастурий чораларнинг аниқ йўналтирилиши, соҳалар, ҳудудлар ва республика миқёсида ишлаб чиқилган дастурлар параметрларининг мувофиқлиги таъминланди. Мониторинг ўтказиш мақсадида 2006 йил учун ҳар чоракда мақсадли йўналишлар ишлаб чиқилди.

Аҳолига кўрсатилган пулли хизматлар ҳажми 2006 йилнинг биринчи ярмида ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 13,3 фоизга ошди ва 889,1 миллиард сўмни ташкил этди.

III. Хусусийлаштириш дастурини амалга ошириш, иқтисодиётнинг хусусий тармоғини ривожлантириш

Ўтган даврда Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш дастурига мувофиқ 240 та корхона хусусий мулк сифатида сотилди (белгиланган топшириққа нисбатан 107,1 фоиз). Давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш ҳисобидан умумий тушум 32,7 миллиард сўмни ташкил этди, шу жумладан хорижий инвесторлардан тушум 23,3 миллион АҚШ долларини (йиллик прогнозга нисбатан 61,1 фоиз) ташкил этди.

Дастурда «ноль»га тенг харид қиймати билан сотилиши кўзда тутилган 115 та корхонадан 108 таси бўйича танловлар савдолари ўтказилди, шундан 107 та объект 12,8 миллиард сўмлик инвестиция киритиш мажбуриятлари билан сотилди.

Қимматли қоғозларнинг иккиламчи бозори жами айланмаси 2006 йил биринчи ярим йиллигида 92,3 миллиард сўмни ташкил этди ва 2005 йилнинг биринчи ярим йиллигига нисбатан 2,8 марта ўсди. Иккиламчи бозорнинг акциялар сотилишининг умумий ҳажмидаги солиштирма салмоғи 54,2 фоизни ташкил этди (ўтган йилнинг тегишли давр якунларига кўра 40,9 фоиз).

__Моддий ресурслар бозор механизмларини жорий қилиш.__ ЎзРТХБда юқори ликвидли маҳсулотларни сотиш ҳажмини 483 миллиард сўмга ошириш имконини берди. Қўшимча равишда қиймати 135,9 миллиард сўмга тенг юқори ликвидли маҳсулот сотилди (2005 йилнинг биринчи ярмида – 45,7 миллиард сўмлик, яъни 3 баравар). 2005 йилнинг биринчи ярмидагига нисбатан биржа савдоси айланмаси кескин ошди – 8,4 миллиард сўмдан 71,6 миллиард сўмгача (8,5 баравар).

__Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ривожланиши.__ Текширишлар сонини кескин қисқартириш, жазо қўллашнинг суд механизмини жорий этиш, бизнесни рўйхатга олиш, статистика ва молиявий ҳисобот бериш тартибини соддалаштириш ва вақт сарфини камайтириш, [illegible] тизимларни [illegible] саноат намуна [illegible] ва селекция [illegible] туфайли рўйхатга олинган тадбиркорлик субъектлари сони кескин кўпайди (ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 120,3 фоиз).

Тижорат банклари томонидан кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларига ажратилган кредитлар ҳажми жорий йилнинг биринчи ярмида молиялашнинг барча манбалари ҳисобига 240 миллиард сўмни ташкил этди ва ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 12 фоиз кўп бўлди. 2006 йилнинг биринчи ярмида кичик бизнес субъектларига дастлабки сармояни шакллантириш учун ажратилган кредитлар миқдори 20 фоиз ошди ва 2006 йил 1 июль ҳолатига кўра 12,1 миллиард сўмни ташкил этди.

Натижада фаолият кўрсатаётган кичик бизнес корхоналари улуши 85,6 фоиздан 90,1 фоизгача ўсди, кичик бизнеснинг мамлакат ялпи ички маҳсулотидаги улуши эса ошди ва 34,1 фоизни ташкил этди, бу эса ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 3,2 фоиз пункт кўпдир. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасида 196 минг иш жойи яратилди.

IV. Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш

Қишлоқ хўжалиги ялпи маҳсулотининг ўсиши ўтган йилнинг тегишли давридагига нисбатан 107,2 фоизни ташкил этди. Шу жумладан ғалла (125,5 фоиз), картошка (107,4 фоиз), сабзавот (114,2 фоиз), мева (135,2 фоиз), полиз маҳсулотлари (141,7 фоиз), узум (141,3 фоиз), сут (105,6 фоиз), гўшт (106,6 фоиз), тухум (106,6 фоиз) кўп етиштирилди.

Фермерликни ривожлантириш бўйича кўрилган чоралар доирасида 445 та тугатилган ширкат хўжаликлари негизида 56 мингдан ортиқ фермер хўжаликлари ташкил этилди. Фаолият кўрсатаётган фермер хўжаликларининг умумий сони 2006 йил 1 июль ҳолатига кўра 181,7 мингтани ташкил этди. Ҳар бир фермер хўжалигига ўртача 26,1 гектар ер майдони тўғри келмоқда.

Ўтган даврда 219 та ихтисослашган мева-сабзавотчилик ва узумчилик қишлоқ хўжалиги ширкати тўлиқ фермер хўжаликларига айлантирилди. Тугатилган ширкатлар базасида 39 мингдан ортиқ фермер хўжаликлари ташкил этилди, уларга 319,2 минг гектар ер берилди.

Мева-сабзавот маҳсулотлари ва узум етиштириш ва тўлиқ қайта ишлашга ихтисослашган агрофирмалар фаолиятини ташкил этиш учун шароит яратиш бўйича кўрилаётган чоралар натижасида тугатилган ширкатлар ҳудудида 197 та агрофирма тузилди. Уларнинг муассислари фермер хўжаликлари, қайта ишлаш корхоналари ва бошқа хўжалик юритувчи субъектлардир.

Шахсий ёрдамчи, деҳқон ва фермер хўжаликларида чорва моллари сонини кўпайтиришни рағбатлантириш бўйича 2006-2010 йилларга мўлжалланган дастурни амалга ошириш натижасида қорамол сони 2006 йил 1 январь ҳолатига нисбатан 4 фоиз ўсди ва 6775,3 минг бошни ташкил этди.

Аукцион савдоларини жорий этиш йўли билан аҳолининг йирик қорамолни сотиб олиш имкониятлари кенгайтирилмоқда. Жумладан, ҳисобот даврида 166 та аукцион савдоси шаҳобчаси ташкил этилди, уларда 12157 бош наслдор чорва моли сотилди.

2006 йил 1 июль ҳолатига кўра йирик қорамолни сотиб олиш учун деҳқон хўжаликларига умумий қиймати 11,2 миллиард сўмга тенг микрокредитлар ажратилди.

V. Ижтимоий соҳани ривожлантириш

__Аҳоли бандлиги.__ Аҳоли бандлигини таъминлаш, тадбиркорликни рағбатлантириш ва кўллаб-қувватлаш бўйича ҳудудий дастурларни амалга ошириш давомида 312,8 минг янги иш жойи ташкил этилди. Меҳнат бозорида фаол сиёсат олиб борилиши аҳоли бандлигининг 2,8 фоиз ўсишига кўмаклашди.

Касаначиликнинг турли шаклларини ривожлантириш бўйича чора-тадбирларни амалга оширилиши, шу жумладан уйда ишловчиларнинг йирик саноат корхоналари билан кооперацияси касаначилик билан 78,3 минг (118,6 фоиз) иш ўрни ташкил этиш имконини берди.

__Аҳоли даромадлари.__ Жорий йилнинг биринчи ярим йиллигида аҳоли жон бошига реал пул даромадлари қарийб 17 фоиз ошди.

Педагогик ва тиббий ходимлар меҳнатига ҳақ тўлаш ва моддий рағбатлантиришнинг такомиллаштирилган тизимини жорий этиш натижасида ўтган йилдагига нисбатан ўқитувчиларнинг тариф ставкаси ўртача 1,3 марта, тиббиёт ходимлариники 1,4 марта кўпайди. Бу мақсадлар учун давлат бюджетидан 33,7 миллиард сўм ажратилди. Бундан ташқари, ўтган даврда 275,4 минг эҳтиёжманд оила давлатнинг ижтимоий ёрдамидан баҳраманд бўлди. 48,7 минг кам таъминланган оила ва 71,8 минг хотин-қизга 2 ёшгача бўлган бола парвариши учун нафақалар тайинланди.

«Ҳомийлар ва шифокорлар йили» давлат дастурини амалга ошириш йўлида барқарор молиявий аҳволга эга йирик корхоналар, муассаса ва ташкилотлар ҳамма меҳрибонлик уйлари, қариялар ва ногиронлар учун интернатлар, мактаб-интернатларни ўз ҳомийлигига олди. Умуман республика бўйича 21,9 минг кам таъминланган оилага ёрдам берилди.

__Ижтимоий соҳа объектлари қурилиши.__ Биринчи ярим йилликда Мактаб таълими жамғармаси бўйича 120,3 миллиард сўм маблағ ўзлаштирилди. 37,2 минг ўқувчи ўрнига мўлжалланган мактаблар янги қурилди ва тўлиқ таъмирланди, умумий сони 155,5 минг ўқувчи ўрнига эга мактаблар жорий таъмирланди.

Биринчи ярим йилликда Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ҳисобидан 16,7 миллиард сўм ўзлаштирилди. Гулда 33 та объект ишга туширилди, шу жумладан 17 та реконструкция қилинган объект ва 16 та мактаб спорт залларига қўшимча бинолар қурилди. Жорий йилнинг биринчи ярмида [illegible] равишда 11 турдаги спорт анжомлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйди.

2006 йилнинг биринчи ярим йиллигида ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг ижобий натижалари Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов томонидан белгилаб берилган ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва [illegible] изчил амалга оширилаётганининг, иқтисодиётни янада эркинлаштириш ва [illegible] сиёсатининг тўғрилиги ва самарадорлигини кўрсатмоқда. Бу иқтисодий барқарорлик ва иқтисодиётнинг юқори ўсиш суръатлари [illegible].

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт вазирлиги

Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси

Тадбир ва таҳлил

ТАРАҚҚИЁТГА ЭРГАШИБ,

Афсуски, баъзан тараққиёт инсон турмуш даражасини яхшилаш кўп минг тонна чиқиндилар «ишлаб чиқариш»

"Ўзбекистонда чиқиндилар ҳосил бўлишининг олдини олиш ва камайтириш доимо устивор вазифа бўлиб қолмоғи даркор. Юртимизда аҳоли сони йилдан йилга кўпайиб бораётгани, боз устига иссиқ об-ҳаво ҳукм сураётган бир пайтда кам чиқитли замонавий технологияларни яратиш, бунга маҳаллий ва хорижий инвесторларни жалб қилиш алоҳида эътиборни талаб этмоқда". "ЭКОСАН" халқаро хайрия жамғармасида ўтказилган йиғилиш иштирокчиларининг хулосалари ана шундай.

Беҳбуд БОТИРОВ

Анжуманда маиший ва саноат чиқиндилари муаммосини ҳал этиш инсон саломатлиги, атроф-муҳит мусаффолиги учун энг муҳим жиҳатлардан бири эканлиги таъкидланди. Мамлакатимизда бу йўналишда муайян чора-тадбирлар кўрилмоқда. 2002 йилда Ўзбекистон Республикасининг "Чиқиндилар тўғрисида"ги қонуни қабул қилинди. Бундан мақсад чиқиндиларнинг инсон саломатлигига, атроф-муҳитга кўрсатаётган салбий таъсирини камайтириш ҳамда ундан хўжалик фаолиятида оқилона фойдаланишни таъминлашдан иборат. Аммо шу ва бошқа дастуриламал ҳужжатлар ишлаб чиқилганига қарамай, чиқиндиларнинг салбий таъсири камайгани йўқ. Маълумотларга кўра, юртимизда бир йилда 100 миллион тонна саноат чиқиндиси тўпланади. Иккиламчи хомашё сифатида уларнинг атиги 0,2 фоизидангина фойдаланилади. Қолгани эса 10 минг гектарга яқин майдонни эгаллаган тўплаш пунктларида йиғилади. Ёқилғи-энергетика мажмуи, нефтни қайта ишлаш, кимё саноати, қора ва рангли металлургия соҳалари корхоналари чиқиндиларнинг йирик манбаидир.

Темир-терсаклар, ишдан чиққан автомобиль ғилдираклари ва бошқа кўплаб нарса-буюмлар йиғилиб қолмоқда. Қаттиқ маиший чиқиндиларнинг кўпайиб бораётгани ҳам ташвишли ҳол. Бу чиқиндиларнинг йиллик миқдори 13 миллион куб метр бўлиб, уларнинг бор-йўғи 26 фоизи тўпланади ва махсус полигонларда кўмилади. Булар экологик ва эпидемиологик аҳволнинг ёмонлашувига олиб келмоқда.

Тадбирда таъкидланганидек, аҳоли сонининг ортиб бориши, шаҳарлар, саноат ва маиший корхоналарнинг ривожланиши чиқиндилар ҳажмининг кескин кўпайишига олиб келаётир. Шунингдек, чиқиндиларни бошқаруви бўйича ягона стратегиянинг мавжуд эмаслиги оқибатида ахлатларни йиғиш, транспортировка қилиш, қайта ишлаш ва мониторинг ўтказишни таъминлашга қаратилган чора-тадбирларни амалга оширишда камчиликлар учраб турибди.

– Чиқиндихоналарнинг кўпи зарур тарзда жиҳозланмагани, техник ва экологик талабларга жавоб бермаслиги экологик ва эпидемиологик вазиятнинг ёмонлашуви, ҳаво, тупроқ ҳамда ер ости ва ер усти сувларининг ифлосланишига сабаб бўлмоқда, – деди тадбирда сўзга чиққан Олий Мажлис Сенатининг аграр, сув хўжалиги масалалари ва экология қўмитаси раиси ўринбосари Хайрулла Ибрагимов. – Ушбу муаммоларни ҳал этишда сиёсий партияларнинг фаол ҳаракати лозим.

Тадбир иштирокчилари маиший чиқиндилар билан боғлиқ фаолиятда Тошкент шаҳрининг ижобий тажрибасини таъкидлашди. Пойтахтимизнинг Ҳамза, Яккасарой, Юнусобод туманларида чиқиндини қайта ташиш станциялари қурилди. Техникани эксплуатация қилиш, таъмирлаш ва бошқа хизматларни яхшилаш учун "Махсустранс"нинг гаражлари, марказий устахона қайтадан таъмирланиб, реконструкция қилинди.

Тошкент вилояти саноатнинг юксалиши жиҳатидан республикада биринчи ўринда. Шунингдек, қазилма бойликларининг хилма-хиллиги жиҳатидан ҳам биронта ҳудуд вилоятга тенглаша олмайди. Улардан оқилона фойдаланиш эса ғоят муҳим масаладир. Маълумотларга кўра, вилоят ҳудудида ҳар йили 30 миллион тонна саноат қолдиқлари ҳосил бўлади, уларнинг асосий қисми тоғ-кон ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш саноатига тегишли. Зарарсизлантирилган саноат чиқиндилари ҳажми йилига 170 минг тоннани ташкил этади, холос.

"ЭКОСАН" халқаро ташкилоти томонидан ташкил қилинаётган рейдлар, аҳолидан келиб тушаётган аризалар соҳада муаммолар борлигини кўрсатмоқда. Аҳоли яшаш пунктларида чиқиндиларнинг тўпланиб қолиши, вақтида олиб кетилмаслиги, кўча ва контейнерларда чиқиндиларни ёқиб юбориш ҳолатлари кишини ташвишга солади.

Тадбирда маҳаллий ҳокимият органлари махсус автокорхоналарни керакли машина ва механизмлар билан таъминлаши, чиқиндилардан фойдаланиш тизимини иқтисодий рағбатлантириш, хизматлар бозорини шакллантириш зарурлиги таъкидланди. Шунингдек, доимий мониторинг ташкил этиш, масаланинг долзарблигидан жамоатчиликни хабардор қилиш катта аҳамиятга эга.

ФОЙДА ВА ЗАРАР

* Аҳоли куйган электр лампочкасини маиший чиқинди билан бирга ахлатхонага ташлайди. Ҳар йили таркибида симоб моддаси бўлган 700 мингдан ортиқ лампа ва ускуналар ёроқсиз ҳолга келади. Афсуски, уларнинг тўртдан бир қисмигина зарарсизлантирилади, холос.

* Шуни унутманг: симобнинг заҳарли буғлари инсоннинг асаб, ошқозон-ичак тизимига жиддий зарар етказади, саратон ўсмаларини пайдо қилади.

* Ҳар минг килограмм қаттиқ чиқиндининг термик усулда ёндирилиши натижасида 250 килограмм мазутни ёқишдан олинадиган миқдорга тенг иссиқлик энергияси ҳосил бўлади.

* Иссиқлик ҳосил қилиш қобилияти бўйича 10,5 тонна қаттиқ маиший чиқинди 1 тонна нефть эквивалентига тенгдир. Калориялик бўйича маиший чиқинди тошкўмирнинг "кучи"дан атиги 2 марта кам, холос. 5 тонна чиқинди ёнганда тахминан 2 тонна кўмир ёки бир тонна суюқ ёқилғидан олинадиган иссиқлик ҳосил бўлади.

КИШИ БОШИГА 300 КИЛОГРАММ

Бағрикенглик ва хоксорлик қатори эътиборсизлик, бепарволик ҳам инсониятга хосдай. Акс ҳолда бугунги кунда экологик муаммолар ҳақида сўз юритилганда унинг бош сабабчиси инсон, дея эътироф этилмасди. Она табиат, она замин дея баландпарвоз сўзлар билан таърифлаётган атроф-муҳитга зиён-заҳматимиз боис экологик фалокатлар ёқасига келиб қолдик. Инсонларнинг бундай хатти-ҳаракатлари ўз яқинига озор етказиб сўнг унинг ярасига туз сепаётган одамнинг қилиғини эслатади.

Сўзимиз қуруқ бўлмаслиги учун айрим маълумотларни келтирамиз. Атмосферага дунё бўйича ҳар йили одам бошига 300 килограмм чиқинди чиқарилади. Америкадан Европага етиб келгунча реактив самолёт 8 соат ичида 50-75 тонна кислород сарфлайди. Шунча миқдордаги кислородни тахминан 25-30 минг гектар ўрмон 8 соатда ишлаб чиқара олади. Таққослаб кўринг!

Инсониятнинг беминнат ёрдамчиси ҳисобланган ҳар бир енгил машина йил

Мозий бисоти

ТОЛИБНИНГ МАЪНАВИЙ КАМОЛИ

адолатли ҳукмдорларнинг ҳиммат ва саховатини қадрлай билишда (Султон Аҳмад Ҳазинийнинг ижтимоий адолатга оид қарашлари)

Нодирхон ҲАСАН, филология фанлари номзоди

Хожа Аҳмад Яссавий ҳазратлари бошлаб берган адабий анъананинг таниқли вакилларидан бири Султон Аҳмад Ҳазиний Ҳисорий ал Мовароуннаҳрийдир.

Ҳазиний XVI асрда яшаб ижод этган мутасаввуф адиб, шоир ва мутафаккир бўлиб, "Жавоҳир ул-аброр мин амвож ил-биҳор", "Манбаъ ул-абҳор фи риёз ил-аброр", "Жомиъ ул-муршидин", "Ҳужжат ул-аброр дар асоми авлиёйи кибор", "Девони Ҳазиний", "Тасалли ул-қулуб" каби асарлар муаллифи. У ўз асарларида Яссавийнинг ҳаёти, ижоди, таълимоти ва фикр-қарашларига кенг ўрин ажратган, яссавия ва нақшбандия машойихларини таърифу тавсиф этиб, уларнинг ҳаёту фаолиятларини қизиқарли тилда ҳикоя қилган. Руҳий поклик, қалб софлиги, ахлоқий баркамоллик, яъни инсоний комиллик каби таълим-тарбиявий муаммоларга урғу берган. Ҳаётда муҳим ўрин тутган устоз-шогирд муносабатларига алоҳида тўхталиб, Ҳазиний шогирднинг устоз ҳузурида риоя қилмоғи лозим бўлган талабларни ўн шарт сифатида қуйидагича таърифлаб ёзади: Шогирд устоз ҳузурида одобли бўлиши, унинг юксак камолотини эътироф айлаши; зийрак, идрокли ва заккий бўлиб, устознинг рамзу ишоратларини чуқур фаҳмлаши; пирнинг сўзларини адо этиши; унинг хизматида ноқисликка йўл қўймаслиги; доимо тўғри сўзлаши, устозига бўлган садоқатида собит туриши; у ҳақда ёмон шак-шубҳаларга берилмаслиги; унинг панд-насиҳатларидан ўзини олиб қочмаслиги; устозига саховат кўрсатиши, оғирини енгил қилиб, ҳар қандай ёрдамга тайёр туриши лозим.

Албатта, Ҳазиний назарда тутган пиру устоз нафсини тарбиялаган, ахлоқан баркамол, толибларга раҳбарлик қилиш ва уларни иршод этиш ҳуқуқига эга инсони комилдир. Акс ҳолда, ҳаётда сохта йўл кўрсатувчилар ҳам учрайдики, ундайлардан огоҳ бўлмоқ лозим. Шу боис Ҳазиний:

Эй Ҳазиний, муқтадо йўлинда бўл,
София бўлма шайхдин, чун шахси гўл, —

яъни гўллик қилиб ғафлатда қолма, оқил ва доно йўл кўрсатувчиларнинг эзгу йўлидан юр, дейди. Сайри сулук босқичларида нима учун мураббийнинг тарбияси бу қадар аҳамият касб этади? Бунга ҳам Ҳазиний ўз асарида Аҳмад Яссавийнинг фикри билан жавоб бериб ўтади. Улуғ пирнинг фикрича, муршид ўз тарбияси остидаги муридларнинг мушкул ишларини ҳал қилиш қудратига эга бўлиб, қусур ва кибру ҳаво зоҳир бўлса, уларни бартараф эта олади.

Шунингдек, Ҳазиний толибнинг маънавий камолотини белгиловчи тўрт муҳим шартнинг зарур эканини қайд этиб ўтади. Буларнинг биринчиси, яшаб турган манзилу масканини эъзозлаш, ободлигига ҳисса қўшиш; иккинчиси, вақтни беҳуда ва фойдасиз ишларга сарфламаслик; учинчиси, яхши ва хайрли дўст танлашда адашмаслик ҳамда уларни иззат-икром эта олиш; тўртинчиси, адолатли ҳукмдорларнинг ҳиммат ва саховатини қадрлай билишдир.

Маълумки, тасаввуф адабиёти вакиллари ижодида ишқ мавзусига жуда кенг эътибор қаратилган. Бунинг сабаби оламнинг ишқ туфайли яратилгани, муҳаббат қудрати билан дунё обод эканлигидир. Зеро, башар ҳаётидаги барча эзгу ишларнинг манбаи муҳаббат. Лекин бунга эришмоқ осон иш эмас. Ҳазинийнинг таъкидлашича, "Ишқ йўлига кирмоқ осон эмас, чунки ошиқлик ҳар кимнинг кори эмас. У фақат жигар соҳибларининг ишидур".

Ишқ масаласининг яссавийликдаги аҳамиятини янада аниқроқ билмоқ ва унинг моҳиятини теран англамоқ учун Ҳазинийнинг асарларига мурожаат этмоқ лозим. Чунки яссавия мактабининг бу улуғ вакили севгининг ўрни ва мавқеини ҳам назмда, ҳам насрда батафсил шарҳлаган. У устози Аҳмад Яссавийнинг фикрларидан келиб чиққан ҳолда муҳаббатни қуйидагича таърифлайди:

Агар ишқ бўлмаса сас йўқ жаҳонда,
Муҳаббатсизга йўл йўқдур жаҳонда.

Ҳазиний ҳам устозига ҳамоҳанг тарзда ошиққа йўл кўрсатади: "Оёғингни мардона ишқ йўлига қўй", зеро, бу йўлда дард армонни аритади. Шу боис у: "Ҳазиний, қил жаҳонда ишқ таҳсил", дейди. Яъни бу жаҳонда ошиқ бўл ва муҳаббатнинг нисбатини камолга етказ, дея ўзига мурожаат этади.

Албатта, ушбу фикрлар ҳеч қачон ўзининг ижтимоий, маънавий ва тарбиявий қимматини йўқотмайди. Чунки инсонлар орасида ўзаро меҳр-муҳаббат, раҳм-шафқат туйғулари бўлмаса, одамлар бир-бирларига ҳурмат-эҳтиром кўрсатмасалар, янги авлод аждодлар қолдирган бебаҳо меросдан баҳраманд бўлмаса, шоир айтганидек, бу дунё "вабол чоҳига" айланиб қолади.

Хориж хабарлари

ТИНЧЛИК САРИ МУҲИМ ҚАДАМ

А.НАЗАРОВ

Яқин Шарқда бир ой давом этган қуролли зиддият ниҳоят барҳам топмоқда. 12 август куни БМТ Хавфсизлик Кенгашининг Ливандаги вазиятни ўнглашга қаратилган резолюцияси қабул қилинди. Энди ушбу ҳужжатга мувофиқ, Исроил ҳарбийлари ва "Ҳизбуллоҳ" гуруҳи ўртасидаги қуролли тўқнашувларга чек қўйилиши ва Ливаннинг жанубий ҳудудига БМТ тинчликпарвар кучларини киритилиши лозим. Улар ҳудуддаги жангари гуруҳларнинг қуроллари олдини олиш ва тинчликни сақлаш билан шуғулланадилар. Ўз ўрнида Исроил ҳам Ливандан қуролли кучларини олиб кетиши талаб этилади.

Чоршанба куни Исроил ҳарбийлари Ливан ҳудудини тарк эта бошладилар. Маълумотларга кўра, ҳозирга қадар Бурж-ал-Мулюк, Клейла аҳоли пунктлари ва Литани водийсидан ҳарбийлар ҳамда тўқнашувларда шикаст етган 50 га яқин танк олиб чиқиб кетилган. Бу жараён бир ҳафта давом этиши мумкин. Шу билан бир вақтда БМТ тинчликпарвар кучлари ва Ливан қуролли кучларидан таркиб топган 30 минглик ҳарбий контингентни Литани водийсига жойлаштириш ишлари бошлаб юборилган.

Ҳозир БМТ тинчликпарвар кучларининг сони бор-йўғи 1990 тани ташкил этмоқда. Шу боис, БМТ тинчликпарвар кучларининг Ливандаги миссиясига ўз бўлинмаларини жўнатиш истагида 45 мамлакат маълум қилган. Хусусан, Италия 3 минг, Туркия 600 нафар, Индонезия, Малайзия ва Брунеи 2 минг, шунингдек, Франция ҳам маълум миқдорда ҳарбийларини жўнатишни режалаштирган. Ҳозирда Байрут портларида Франциянинг 1700 ҳарбий хизматчиси фаолият кўрсатаётир. Улар аҳолини хавфсиз ҳудудларга кўчириш ва инсонпарварлик ёрдамларини етказиб бериш ишларида фаол иштирок этмоқда. Таъкидлаш ўринлики, Ливандаги БМТ тинчликпарвар кучлари миссиясига Франция раҳбарлик қилади.

Айни пайтда қочқинга айланган бир миллионга яқин ливанлик фуқаро ўз юртига қайтмоқда. Ливан армияси жанубий ҳудудни мамлакатнинг бошқа туманлари билан боғлаб турувчи Захроний, Авали, Литани ва Хардалий дарёларидаги кўприкларни қайта тиклаяпти.

ТАБИИЙ ОФАТЛАР

Испанияда салкам икки ҳафта мобайнида кучли ўрмон ёнғинлари кузатилди. Галисия мухтор вилоятида экологик танглик юзага келиб, 82 та ўрмон ёниб кул бўлган. Мамлакат ёнғинни бартараф этиш хизмати 68 ўрмонда ёнғинни ўчиришга улгурган. Бу ишларда 15 минг нафар ўт ўчирувчи, ҳарбийлар ва кўнгиллилар иштирок этган.

Галисия вилояти раиси Эмилио Перес Тоуриньонинг таъкидлашича, ўрмон ёнғирлари 80 га яқин аҳоли пунктлари, шу жумладан, йирик шаҳарларга ҳам зарар етказган. Ҳукуматнинг тарқатган маълумотига кўра, ёнғин туфайли тўрт киши ҳаётдан кўз юмган, 65 минг гектар ўрмон ва қишлоқ хўжалиги майдонлари вайрон бўлган.

Хитойда эса бошқа табиий офат ҳукмронлик қилмоқда. Синьхуа ахборот агентлигининг хабар беришича, "Саомай" тўфони оқибатида қурбон бўлганлар сони 320 нафарга етган. Улардан 230 таси мамлакатнинг жануби-шарқий қисмидаги Фуцзянь вилояти фуқаролари бўлса, 87 киши Чжэцзян вилоятидан. Шунингдек, 50 дан зиёд киши бедарак кетган, деб ҳисобланмоқда.

«Саомай» Хитойда сўнгги эллик йил ичида кузатилмаган энг кучли тўфонлардан бири эканлиги эътироф этилмоқда. У Хитойнинг жануби-шарқий туманларини қамраб олиб, мамлакатга 1,5 миллиард доллар зиён келтирган.

Африканинг шарқида жойлашган мамлакат — Эфиопияда эса тинмай

ёққан кучли ёмғир сув тошқинига сабаб бўлган. Омо дарёси сув сатҳининг кўтарилиши аҳоли турар-жойларини сув босишига олиб келган. Натижада 700 киши ҳалок бўлган, ўн минглаб инсонлар бошпанасиз қолган. Айни пайтда ҳукумат табиий офат рўй берган ҳудуддан аҳолини эвакуация қилаётир.

БИОЛОГИК УСУЛ САМАРАСИ

Айни кунларда мамлакатимиз деҳқонлари ғўза парваришига қизғин киришган. Далаларда барча агротехник тадбирлар ўз вақтида ўтказилмоқда.

Фарғоналик пахтакорлар ҳам ғўзани оби-тобида парвариш қилиш, хусусан, экин кушандаларига қарши курашга жиддий эътибор қаратаётир. Вилоят ўсимликларни ҳимоя қилиш маркази ва унинг туманлардаги отрядлари бу борада пахтакорларга яқиндан кўмаклашмоқда. Бу ерда 115 биолабораторияда биологик маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилган.

Бешариқ туман ўсимликларни ҳимоя қилиш отряди тўртта ширкат ва 418 фермер хўжалигига хизмат кўрсатади.

Отряд жамоаси долзарб вазифаларни бажариш юзасидан аниқ тадбирларни белгилаб олган. Мавжуд 6 та биолабораторияда 115,2 килограмм трихограмма, 32 миллион дона бракон, 41,4 миллион дона олтинкўз ва бошқа фойдали ҳашаротлар етиштириш режалаштирилган. Айни пайтда бундай биологик маҳсулотлар деҳқон ва фермерларга ўз вақтида етказиб берилаётир.

Зараркунандаларни йўқотишда кимёвий дори воситаларидан ҳам самарали фойдаланилмоқда. Айни пайтда ўргимчаккана хавфини бартараф этиш мақсадида 20 минг гектардан зиёд майдонга олтингугурт қайнатмаси - ИСО препарати сепиш, 10 минг 800 гектар майдоннинг ҳар гектарига биттадан феромон тутқич ўрнатиш мўлжалланган. Туман далаларида мавжуд 21 та "ОВХ", 14 та "ОШУ" дори пуркагичлари ёрдамида ғўза зараркунандаларига қарши жиддий кураш олиб борилляпти.

Ҳозирги долзарб дамларда туман бўйича тўққиз жойда ташкил этилган ҳашаротларга қарши кураш штаблари зиммасидаги масъулият янада ошган. Шу боис, 300 нафарга яқин дала назоратчиси ва кузатувчилар бу ишга сафарбар этилган.

ЎзА

Хотира

ЯХШИЛИККА БАХШИДА УМР

Шавкат СУЛТОНОВ

Ҳаётда шундай кишилар бўладики, улар одамларга наф келтирадиган ишларга бош бўлиб, яратувчилик ишқи билан ёниб яшайдилар. Уларнинг хайрли ишлари одамлар қалбида мангу қолади. Шаҳрисабзлик Азамат Болтаев ана шундай фидойилардан эди. Вилоят энергетикаси ривожига муносиб улуш қўшган, катта обрў-эътиборга эга бўлган бу ажойиб инсон бутун умрини одамларга яхшилик қилишга бағишлади.

1984 йили Мингчинордаги сойликдан 10,5 гектар ер ўзлаштирилиб, болалар оромгоҳига асос солинди. «Нурафшон» номи билан аталадиган бу оромгоҳ эндиликда жаннатмакон масканга айланган. Тажрибали педагог Аҳадулла Асомов 14 йилдирки, мана шу оромгоҳга раҳбарлик қилади. У Азамат Болтаев билан ишлаган даврларини шундай хотирлайди:

— Оромгоҳда экилган ҳар бир дарахт, бино пойдеворига қўйилган ҳар бир ғиштда Азамат аканинг меҳри мужассам. Негаки, элим деб, юртим деб ёниб яшаган бу инсоннинг саъй-ҳаракати билан ишчи-хизматчилар фарзандлари дам оладиган мафтункор гўша бунёд этилган эди. Умуман, Азамат Болтаевнинг ташаббуси билан қурилган ўнлаб иншоотлар, маданий-маиший бинолар бугун халқимизга хизмат қилмоқда...

Шаҳрисабзда шундай маскан бор. Пештоқига «Азамат» спорт-соғломлаштириш маркази» деб ёзиб қўйилган. Бинога киришингиз билан Азамат Болтаевнинг деворга осиғлиқ суратига кўзингиз тушади. Гўё у кишиларга омонлик, саломатлик тилаётгандек, меҳр ила боқиб туради.

— Марказимизда физиотепария, асаб, юрак қон-томир хасталикларини даволаш билан бирга дам олувчилар спортнинг футбол, волейбол, баскетбол, теннис, сузиш турлари билан ҳам шуғулланишади, — дейди марказ ижрочи директори Алишер Фозилов. — 12 кун даволаниб, шифокор назоратида спорт билан шуғулланган беморлар саломатлиги яхшиланади. Сиҳатгоҳимизда 36 нафар малакали шифокор хизмат қилади.

Суратда: Азамат Болтаев ташаббуси билан ишга туширилган спорт-соғломлаштириш маскани.

Тажрибали шифокорлар меҳнат қилаётган бу масканнинг ташкил этилишида ҳам Азамат Болтаевнинг ҳиссаси катта. У соғломлаштириш маркази ишга тушиши учун жуда кўп тер тўккан.

Яқинда «Ўзбекэнерго» Давлат акционерлик компанияси, "Ўзэлектротармоқ" унитар корхонаси маъмурияти хайрли ишга қўл урди. Азамат Болтаевнинг уй музейи ташкил қилинди. Ундан фидойи инсон ҳаёти ва фаолиятига дахлдор кўплаб экспонатлар ўрин олган. Пахта гулли чойнак-пиёла, кундалик иш сарҳисоб қилиб бориладиган дафтар, ўзбекона дўппи...

— Булар унинг туман, вилоят кенгашлари, Олий Мажлис депутатлигига сайлангани тўғрисидаги гувоҳномалар, кўкрак нишонлари, — дейди Азамат Болтаевнинг умр йўлдоши Қуйсин опа ҳужжатларга ишора қилиб. — Меҳнат фахрийлари, давлат арбоблари, ижодкорлар, шогирдлари билан бўлган учрашувларини акс эттирувчи фотосуратлар ёдгорлик бўлиб қолди.

Дарвоқе, шу ўринда Қашқадарё вилоят ҳокими Нуриддин Зайниевнинг бир йиғинда Азамат Болтаев ҳақида айтган илиқ сўзлари ёдга келади:

— Мингчинордаги "Нурафшон" болалар оромгоҳи бевосита Азамат Болтаевнинг саъй-ҳаракати билан ташкил этилган. Жаннатмакон гўшада ташкил этилган ушбу оромгоҳни аллақачон унинг номи билан аташ фурсати етди, деб ўйлайман.

Ўшанда бу таклиф кўпчиликни тўлқинлантириб юборган эди. Чунки бутун умрини яхшиликка бағишлаган Азамат Болтаевнинг хотирасини абадийлаштириш яхшилик томон қўйилган қадамдир.

Жаҳон парламенти: Туркия

БУЮК МИЛЛАТ МАЖЛИСИ

Саодат ЖАББОРОВА тайёрлади

Мамлакатдаги сиёсий ўзгаришлардан сўнг 1876 йили ҳукумат тепасига Султон Абдулҳамид II келди. Тез орада бош вазир этиб Мидхат подшо тайинланиб, унга Конституция лойиҳасини тайёрлаш юклатилди. Шундай қилиб, Туркия конституцион монархия тизими асосида бошқариладиган бўлди, "Мажлиси Умуми" ёки "Генел Мажлис" деб аталувчи икки палатали парламентга асос солинди. Қуйи палата — Мажлиси Мебусан аъзолари сайланиши, юқори палата — Мажлиси Айан (Сенат) вакиллари эса Султон томонидан тайинланиши эътироф этилди. Ниҳоят, 1877 йил 20 мартда парламентга биринчи сайлов бўлиб ўтди. Аксарият депутатлар йирик мулк эгалари ва диний уламолардан сайланди.

Генел Мажлис ўз фаолиятини бошлаганидан сўнг бир ойлар ўтгач, Россия Туркияга қарши уруш эълон қилди. Ҳарбий ҳаракатлар мобайнида депутатларнинг ҳукуматни тинмасдан танқид қилиши оқибатида Султон шу йилнинг 28 июнида қуйи палата — Мажлиси Мебусанни тарқатиб юборди. Шундай қилиб, Туркиянинг биринчи парламенти узоқ муддат фаолият юрита олмади.

Вазиятнинг ёмонлашуви, шунингдек Россия ва Англиянинг ғоявий таъсири туфайли Туркиянинг бўлиниб кетиш хавфи кучайгани сабабли Абдулҳамид II 1908 йил 23 июлда Асосий Қонунни қайта тиклаш ва тез орада сайлов ўтказиш ҳақида фармон қабул қилишга мажбур бўлди. Ҳозирги парламент — Буюк Миллат Мажлисига эса 1920 йил 23 апрелда асос солинди. Унинг раиси этиб, йирик сиёсий арбоб Мустафо Камол сайланди. Орадан уч йил ўтгач, Парламент Туркияни Республика сифатида тан олиб, Мустафо Камолни Президент этиб сайлади. У бошқараётган партия "Халқ жумҳурияти партияси" мақомини олди. Бироздан сўнг парламент иккинчи Конституцияни қабул қилиб, унда мамлакатнинг бошқарув шакли республика бўлганлиги ва бошқа баъзи тартиботлар ўз аксини топди. Давлат дини ислом деб юритилган модда олиб ташланган мазкур ҳужжат кенг миқёсдаги иқтисодий ислоҳотлардан тортиб то Европага яқинлашиш мақсадини амалга ошириш учун асос сифатида хизмат қилди.

Узоқ йиллар Туркия сиёсий ҳаётида бир партияли тизим сақланиб қолди. 1945 йилда эса Селал Баяр Демократик партияга асос солгач, мазкур тизим ўзгарди. Умуман олганда, Иккинчи жаҳон урушидан сўнг Туркия ҳукумати бир қанча ислоҳотлар ўтказди. Жумладан, сиёсий партия ва касаба уюшмалари тузила бошланиб, қисқа муддат ичида уларнинг сони 30 тага етди. Янги тузилмалар орасида энг обрўлиси Демократик партия эди. 1948 йилга келиб мазкур партия фаолияти сустлашиб, маршалл Чақмоқбек асос солган Халқ партияси сиёсий саҳнага чиқди. Бироқ 1950 йилдаги сайловда Демократик партия яна ғалаба нашидасини сурди: 487 нафар депутатдан 408 таси мазкур партия аъзолари эди.

1960 йил 27 май куни Туркия ҳаётида катта ўзгариш рўй берди. Ҳарбий ҳаракатлар натижасида ҳукумат бошқарувини Миллий Бирлик Қўмитаси (МБҚ) қўлга олди, 1924 йилда қабул қилинган Конституцияни йўқ қилиб, сиёсий партиялар фаолиятини тақиқлаб қўйди. Шундай қилиб, Туркия Республикасига барҳам берилди.

Мамлакат тарихининг мазкур даври Иккинчи Туркия Республикаси деб аталди. 1983 йил 6 ноябрда парламентга бўлиб ўтган навбатдаги сайловда "Она Ватан" партияси ғолиб бўлди. Унинг раҳбари Турғут Ўзал бир партияли ҳукумат тузди. Бу босқич эса Учинчи Республика деб ҳисобланди.

Кўпгина муаммоларни ҳал қилган Турғут Ўзал 1989 йил мамлакат президенти этиб сайланди. Бироқ 1993 йилда унинг ҳаётдан бевақт кўз юмиши оқибатида навбатдан ташқари президент сайлови бўлиб ўтди ва унда Сулаймон Демирэл ғалаба қозонди.

550 нафар депутатни ўз ичига олган Буюк Миллат Мажлисига сайловлар ҳар 5 йилда ўтказилади. Парламент икки йил муддатга сайланувчи Раис томонидан бошқарилади. Бироқ иккинчи марта у уч йил муддатга сайланади. Сайловларда ғолибликни қўлга киритиш учун партиялар 10 фоизли тўсиқдан ўтиши кифоя. Эслатиб ўтамиз, Туркияда сайловда қатнашмаганларга нисбатан жазо чораси қўлланилади. Туркия парламенти таркибида конституцион, одиллик, миллий мудофаа, ички сиёсат, ташқи сиёсат каби 16 та комиссия иш юритади.

ТАБИАТНИ АСРАЙЛИК

баробарида атроф-муҳитга салбий таъсир кўрсатиб, билан инсон саломатлигига путур етказади

Республикамизда ишлаб турган ва 2 минг гектар ер майдонини эгаллаб турган 160 та чиқиндихонанинг 90 фоизи талаб даражасида эмас. Уларни атроф-муҳитга бўлган таъсири етарли даражада назорат қилинмайди.

мобайнида 4 тоннагача кислород сарфлайди. 80 килограмм углерод гази, 40 килограммга яқин оксидланган азот ва деярли 200 килограмм турли хил углеродлар чиқариши оқибатида атмосфера ҳавосининг булғаланишига сабаб бўлади.

Табобат илмининг асосчиси Абу Али ибн Сино чанг ва ғубор бўлмаса, инсон минг йил яшаши мумкин, деганда нақадар оқилона гапни айтганига ишонч ҳосил қилиш мумкин. Ҳозирги замондошимиз фақат чангнигина ютаётгани йўқ, унинг соғлиғига автомобиль транспортидан чиқаётган турли хил заҳарли газлар, завод ва фабрикаларнинг созланмаган тозалаш мўриларидан чиқаётган тутунлар ҳам қўшилган.

Маълумотларга кўра, мамлакатимизда йилига 30 миллион кубометр маиший чиқиндилар ҳосил бўлади. Хўш, бу чиқиндилардан қай тарзда халос бўлган афзал? Бизнингча, чиқиндиларни саралаб қайта ишлаш орқали янги иш ўринлари яратилади, халқ хўжалигига керакли ашёлар ишлаб чиқарилади. Муҳими, маиший чиқиндилар камайиши ҳисобига атроф-муҳит тозалигига эришамиз. Бу йўналишда ривожланган Европа давлатлари технологияларини кенг жорий этиш фойдадан холи бўлмайди.

БУҒДОЙЗОРНИ КИМ ЁҚДИ?

Бугун она еримиз глобал экологик муаммолар қуршовида турибди. Одатда одамлар табиий ресурслардан пала-партиш, нооқилона фойдаланадилар. Дарахтларни хомашё ёки ўтин сифатида беаёв кесишади, аммо ниҳол ўстириш ҳақида ўйлаб ҳам кўришмайди. Ваҳоланки, бир гектар кўкаламзор бир соат ичида 200 нафар одам чиқарадиган миқдордаги карбонат ангидрид газини ўзига сингдириб олади.

Биламизки, ҳар йили ғалла ўримидан сўнг кўпчилик буғдойзорда қолган сомонга ўт қўйиб юборади. Буни таҳлил қилсак, 1 гектар майдонда бошоқли дон пояси ёқилганда, атмосфера ҳавосига 500 грамм азот оксиди, 379 грамм углеводород, 3 килограмм кул, 20 килограмм ис гази ва углерод оксиди гази кўтарилади. Натижада тупроқ структураси бузилиб, эрозия кучаяди, ҳосилдорлик кескин камаяди. 1 тонна хазон ёқилганда ҳавога 30 килограмм углерод оксиди чиқади. Ундан ажралиб чиққан қурум инсон организмида сил ва саратон касалликларини келтириб чиқаради. Хазоннинг заҳарли моддаларга тўйинган тутуни ўпка орқали қонга сўрилиб, юқори нафас йўлларига салбий таъсир қилади.

...ОҚИБАТДА ИҚЛИМ ЎЗГАРДИ

Дунё олимларининг илмий тадқиқотлари натижаси шуни кўрсатяптики, кейинги пайтда ер юзида кескин иқлим ўзгариши, глобал исиш жараёни юз берди. Сўнгги юз йилда ҳароратнинг тобора кўтарилиб бориши турли экологик ҳалокатларни келтириб чиқаряпти.

Тараққиёт инсоннинг турмуш даражасини яхшилаш билан бирга атроф-муҳитга ўзининг салбий таъсирини ўтказмоқда. Мисол учун, 1950 йилларда пайдо бўлган марказлашган иссиқлик энергияси, 1960-1980 йиллардаги газлаштириш — ҳамма ҳаммаси ҳавога "чиқинди" чиқарди, уни ифлослантирди, озон қатламининг емирилишига олиб келди.

Озон қатлами нима? У Ер юзидан 12-45 километргача юқоридаги юпқа газ қатламидир. Бу қатлам бизни қуёшнинг ҳалокатга олиб келувчи ултрабинафша нурлар радиациясидан сақлайди. Бундай нурлар инсон саломатлигига салбий таъсир қилади. Ҳайвонот олами, ўсимликлар, сув ости дунёсига, озиқ-овқат тизимига зарар етказади. Шуни унутмаслик керакки, озон қатлами камайса, унинг тикланиши камида 20 йилдан кейин бошланиши мумкин. Бошқача айтганда, инсоннинг самога етказган жароҳати тезда битмайди.

КАМАЙТИРИШ МУМКИНМИ?

Саноати ривожланган мамлакатларнинг Японияннинг Киото шаҳрида 1997 йилда бўлиб ўтган учинчи Конференцияда халқаро аҳдлашув қабул қилинган. Иқлим ўзгариши бўйича Доиравий Конвенцияси Киото Протоколи деб номланган ушбу ҳужжат атмосферага иссиқхона газларини чиқаришни камайтиришга қаратилган. Ҳужжатда саноати ривожланган 39 та мамлакат учун атроф-муҳитни ифлослантириш бўйича квота белгиланган. Бу квотага асосан иссиқхона газларининг умумий чиқиндилари 2008-2012 йиллар давомида 1990 йилга нисбатан камида 5 фоизга камайиши аниқ.

Киото Протоколи мажбуриятларига 6 та иссиқхона гази киритилган: карбонат ангидрид ($СО_2$), метан ($Ч_4$), азот оксиди ($Н_2О$), гидрофторуглеродлар (ГФУ), перфторуглеродлар (ПФУ) ва олтингугурт гексафториди ($СФ_6$). Ҳозирги пайтда ушбу протокол, барча саноати ривожланган мамлакатларни ҳисобга олганда, 84 мамлакат томонидан имзоланган ва 141 мамлакат томонидан ратификация қилинган (2005 йил 2 февраль ҳолатига биноан).

Табиатда кераксиз нарса бўлмайди, фақат инсон ундан оқилона фойдаланиш йўлини билса бўлди. Аммо фойда ва кундалик ташвишлар туфайли сайёрамиздаги экологик муҳит бузилиб бораётганини чуқур англамоқ зарур. Қайсидир бир тарихий шахс, табиат устидан қозонган ғалабаларимиз эвазига ҳали биздан табиат ўч олиши муқаррар деганда қанчалик ҳақ эканини тан олмасдан иложимиз йўқ.

ХОРИЖДА АҲВОЛ ҚАНДАЙ?

Ўтган йилнинг май ойида Чехияда ўтказилган «Экожурналистика» фестивалида бўлганимизда хорижий мутахассислар чиқиндидан қай тарзда унумли фойдаланишни кўрсатиб беришганди. Уларнинг фикрича, бу ҳам кишиларнинг маданиятини белгилайди. Бу борада мактабдаёқ ўқувчиларга ўргатиб борилар экан. Мамлакатнинг Пилзем шаҳрида бўлдик. Жойлар, кўчалар шундай тоза-озодаки, кўриб кўзингиз қувонади.

Чехияда чиқиндилар 4 гуруҳга бўлинган ҳолда ажратилар экан. Биринчиси, яшил рангли контейнерлар бўлиб, унга шиша идишлар қолдиқлари ташланади. Сариқ ранглиси эса фақат қоғоз буюмлар билан тўлдирилади. Ҳаво рангли улкан «челак» пласмасса чиқиндилар учун ажратиб қўйилади. Ниҳоят, қора рангли контейнерлар турли озиқ-овқат қолдиқларига мўлжалланган. Махсус ажратилган машиналар ушбу контейнерларни алоҳида-алоҳида олиб, қайта ишлаш заводларига етказиб беради.

Назаримда, юртимизда ҳам бу каби тажрибалардан фойдалансак айни муддао бўларди.

Саидрасул САНГИНОВ,
Нодавлат нотижорат ташкилотлар миллий ассоциацияси кенгаши раиси муовини

Кўргазма

ЎЗБЕК СОМОНИ САНЪАТИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Тадбирда сомон санъати кўргазмаси ташкил этилган бўлиб, биз иштирокчиларнинг фикр-мулоҳазалари билан қизиқдик.

Маъруфжон Анорбоев тадбирдаги энг ёш иштирокчилардан.

Қаҳрамонимиз Тошкент шаҳридаги 195-мактабнинг 9-синф ўқувчиси. У қарийб 2 йилдан буён сомондан бир неча хилдаги намуналар ясаб келмоқда. Унинг икки нафар синглиси Шоҳиста ва Азиза ҳам акаси касбига меҳр қўйиган.

— Айрим болаларга ўхшаб кўчада вақтимни беҳуда ўтказмаётганим, компьютер ўйинларига муккасидан кетмаганимдан хурсандман, - деди биз билан суҳбатда Маъруфжон. — Шу вақтга қадар энг катта ижодим, бу Ватанимиз гербини чизганим бўлди. Ҳў, ана қаранг, кўргазмага қўйилган. Қандай чиройли! Ёшларимиз магазин ёки бозордаги нарса-буюмларнинг ҳаммасини билмаслиги мумкин, лекин гербимизни дарров танийди. Бунга аминман. Энди тушунган бўлсангиз керак, нега айнан гербни чизганимни?

12 ёшли Шоҳистанинг айтишича, бу касбга астойдил меҳр қўйилса, бир ойда ўрганиш мумкин экан.

— Сомондан ўйинчоқ, турли эртак қаҳрамонлари ясаш жуда қизиқарли ва мароқли, - дейди у. — Бу оламдан сабр-бардош ва ҳар бир ишга синчков бўлишга ўргатади.

Фарҳод АБДУРАҲМОНОВ, Ногирон тадбиркорлар уюшмаси раиси:

— Ногиронлар баъзан ичидаги дардини ҳатто яқин инсонига ҳам айтолмай қийналади. Буни улар ўзлари яратган санъат асарлари орқали ифодалаб беришга ҳаракат қилишади. Бу эса уларнинг ички дунёсини англаш, ҳамнафас, ҳамфикр бўлишга етаклайди. Республикамиз миқёсида ташкил этилаётган ушбу тадбирнинг тўртта муҳим жиҳатини айтиш мумкин.

Биринчидан, бундай ташаббуслар ёшликдан туғма инсонларга маънавий томондан ёрдам бериши шубҳасиз. Иккинчидан, бу орқали киши ўзини социал томондан кўтаради ва келажакка бўлган ишонч туйғусини шакллантиради.

Учинчи муҳим жиҳат шундаки, қўлида ручка ёки қошиқ ушламаган бола ҳам ўзи билмаган ҳолда, нозик қўллар бажара олмаган ишларга қодир бўлади. Мени қувонтирган яна бир масала дунё аҳлига янги санъат турини олиб кираётганимиздир.

Отабек ЙЎЛДОШЕВ, «Ўзбек сомон санъати» республика кўргазмаларини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича ташкилий қўмита раиси ўринбосари, Афғон уруши ногиронлари республика хайрия жамғармаси раиси:

— Аслида менинг амалий санъатга ҳеч қандай алоқам йўқ эди. Бунга автоҳалокат ва шу орқали ногирон бўлиб қолганим сабаб бўлди. Ўшанда 38 ёшда эдим. Маълум вақтдан сўнг тўшакка михланиб қолдим. Кейинчалик сомон билан қизиқиб нарсалар ясай бошладим. Орадан 4 йил ўтиб, яъни 2005 йилда профессионал рассом бўлиб етишдим. Кўриб турганингиздек, соғлигим ҳам тикланди. Яратган Эгамга минг марта шукр! Бунга айримлар ишонмас, лекин айни ҳақиқат.

Айтмоқчиманки, сомоннинг инсон организмига ҳам фойдаси бор экан. Халқимиз бежизга қадим замонлардан буён сомон, буғдойни эъзозлаб келмаган.

Турсунали ҚЎЗИЕВ, Ўзбекистон Бадиий академияси раҳбари:

— Тошкент вилоятининг Паркент туманида ҳам қўли гул усталар бор. Улар сомондан ажойиб саватлар ясашади. Уни «Хассават» дейишади. Япон тилида хас икубана дейилади. Бундай касб эгалари фаолияти билан янада яқинроқ танишиш, ўзаро тажрибалар алмашиш ҳам жуда муҳимдир. Қолаверса, бугунги тадбирда намойиш этилган намуналар ҳам жаҳонда топилмаса керак. Шунинг учун уни бутун дунё бўйлаб оммалаштириш имконияти мавжуд.

Яна бир масала. Ўтказилаётган мазкур тадбирни «Ўзбек сомон санъати» эмас, балки «Хассавот» деб номлашимиз ҳам мумкин.

Таъкидлаш жоиз, мазкур тадбир юзасидан «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан чора-тадбирлар мажмуаси режалаштирилган. Афғон уруши ногиронлари республика хайрия жамғармаси билан ҳамкорликда сомон санъатини юксалтириш, тарғиб қилиш, афғон уруши ногиронлари, болаликдан ногирон бўлганлар ўртасида халқ амалий санъатининг турли йўналишлари бўйича «Ўзбек сомон санъати» кўргазмаларини барча вилоятларда ташкил этиш ва ўтказиш бўйича қўшма қарорлар имзоланиб, жойларда ташкилий ишлар амалга оширилмоқда.

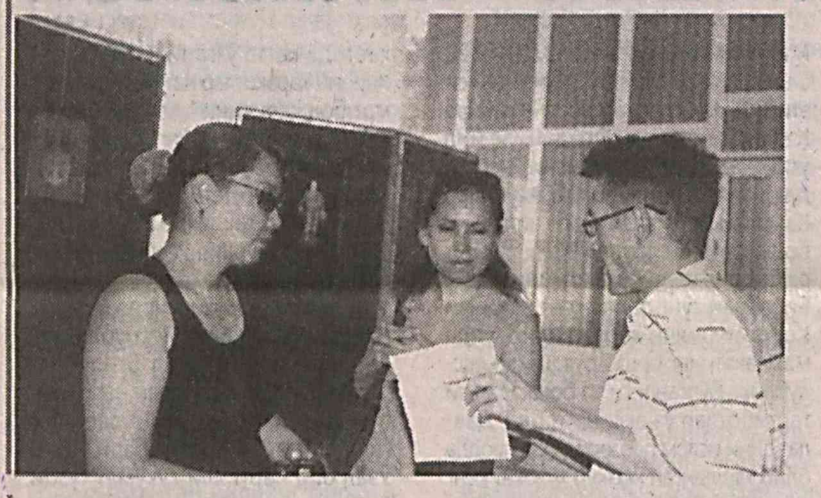

Мутахассисларга кўра, кўргазмани ўтказиш 4-босқичга асосланган. Илк босқич шу йилнинг август ва сентябрь ойларида Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм ва Навоий вилоятлари марказлари ҳамда Зарафшон шаҳрида ташкил этилади. Қолган учта босқич республикамизнинг барча вилоятларида ўтказилиб, 2007 йилнинг март ойига қадар давом этиши кўзда тутилган. Якуний босқич эса келгуси йилнинг 10 апрелида Тошкент шаҳридаги Ўзбекистон Бадиий Академиясида уюштирилиши режалаштирилган.

Ўз мухбиримиз

Футбол

МАҒЛУБИЯТГА ТЕНГ ДУРАНГ

Германияда бўлиб ўтган футбол бўйича жаҳон чемпионатидаги ажойиб учрашувларни томоша қилган мухлисларимиз миллий терма жамоамизнинг ўйинларини соғинишганди. Нима бўлса ҳам ўзимизнинг футбол! Тўғри, хорижликлар футболни биздан зўр ўйнашлари мумкин, лекин биз қадрдон жамоамизни ўша камчиликлари билан бирга севамиз. Унинг мағлубиятидан қайғуга тушсак, ғалабаларидан завқ оламиз.

16 августь куни миллий терма жамоамиз қитъа чемпионатининг саралаш баҳсида Гонгконг терма жамоасини қабул қилди. Кутилганидек, ўйин футболчиларимизнинг устунлигида ўтди. Бироқ...

Биринчи бўлимда Анвар Солиев ва Максим Шацких рақиб жамоа дарвозасига икки тўп киритди. Иккинчи бўлимда эса бунинг акси бўлди — 2:2. Шундан сўнг миллий жамоамиз ғалабани ўзлари томонга оғдириш учун астойдил ҳаракат қилдилар. Бироқ дарвозаларга бошқа тўп киритилмади.

Учрашувнинг бундай якунланиши кутилмаган ҳол, албатта. Бунга сабаб эса, фикримизча, футболчиларимизда ватанпарварлик туйғусининг етишмаётганидир. Маълумки, миллий терма жамоалар ўйини олдидан ҳар иккала мамлакатнинг мадҳиялари янграйди. [illegible] юксак ривожланган юрт футболчиларига назар солсангиз, мадҳия чалинганда бутун жамоа унга жўр бўлади. Бизнинг футболчиларимизда эса, афсуски бундай ҳолатни кўрмаймиз. Мадҳия айтиш футболда ҳеч нарсани белгилаб бермайди, футболчилар нима ҳунари бўлса майдонда кўрсатсин, дейдиганлар қаттиқ янглишади. Замонавий футболда жамоа руҳияти кўпинча ўйин натижасига ўз таъсирини ўтказмасдан қолмайди.

Долзарб мавзу

IV. БОЙЛИК БАХТ КЕЛТИРМАДИ

Абдулҳамид ҲАБИБУЛЛАЕВ

Гиёҳвандликнинг мудҳиш оқибатлари ҳақида фикрлашганда беихтиёр машҳур қирғиз адиби Чингиз Айтматовнинг "Қиёмат" романидаги воқеалар ёдга тушади. Келинг, шу асардан бир парча ўқийлик.

"Нашъа тўлдириб олган рюкзакларни елкасига ортган болакайлар ярим кечада довур темир йўл томонга қараб юрдилар. Юриш унчалик ҳам қийин эмасди. Қуритилган гиёҳванд ўтнинг қанча ҳам оғирлиги бўлади, дейсиз. Лекин нашанинг ҳатто елим халтачалардан ҳам чиқиб турган алафса ҳиди бошни айлантирар, кўзни ачиштирар, уйқуга тортарди... Кап-катта бола бўлгандан эмас, балки... Лекин кўрдингизми, ёмон иллатнинг таъсири ва кучини, уларда ҳаёт ҳақидаги тушунчаларнинг болалигидан бузилганини. Боя Лёнка ҳеч ҳам ўйлаб ўтирмай, Худони эмас, пулни яхши кўраман дедия. Худо бунда шартли нарса эди, тақводор ҳаётнинг тимсоли... Шуларни ўйларди Авдий...".

Қаранг, наша ҳиди шунчалар заҳарли, ёқимсиз бўлса-да, унинг савдосидан келадиган пул бу иллатга илашганлар учун ҳатто Яратганнинг ўзидан ҳам афзал экан. Гиёҳвандлик маҳсулоти бу наркотик моддалардир. Аслида "наркомания" юнонча сўз бўлиб, "нарке" — карахтлик, "мония" — телбаликка мойиллик, деган маъноларни ифодалайди. Бу бизнинг ўзбекона тилимиздаги бангичилик, гиёҳванд деган сўзларга монанд келади. Ғарб мамлакатларида гиёҳвандликни "Оқ ўлим", "инсоният фожеаси", "ўлим хавфи", деб ҳам аташади. Бу иллатлар дунё халқлари орасида кенг тарқалгани боис, инсоният тараққиётига солаётган хавфи ўта хатарлидир. Ҳозирда дунёнинг бирон-бир мамлакати йўққи, унда гиёҳвандлар бўлмаса. Мутахассислар фикрича, бир гиёҳванд ўрта ҳисобда беш-олти кишини ўз домига тортар экан.

— Мен, — дейди маориф соҳасида узоқ йиллар ишлаган Мамлакат опа. — Кенжа қизимни обрўли бир олимнинг ўғлига узатгандим. "Сизнинг қизингизни келин эмас, ўзимизга қиз ўрнида қабул қиламиз. Чунки биз қариганда қизингизнинг қўлида бўламиз. Бизга ўғлимизнинг кўзи, келинимиз кўпроқ асқотади. Катта ҳовли, икки қаватли уй-жой, яна машина — ҳамма-ҳаммаси қизингиз билан ўғлимизники. Улар мол-дунё топамиз деб сарсон бўлишмайди", дейишди қудаларим.

— Қандай яхши! Қизингиз бахтли экан-да! — дедим.

— Қудаларим айтган гапларнинг ҳаммаси тўғри. Лекин ҳаётда бойлик ҳамиша ҳам бахт келтиравермас экан... Тўйдан кейин қизим чирой очиб, тилла тақинчоқлар, қимматбаҳо кийимларда ҳамманинг ҳавасини келтириб юрди. Бу орада бир, икки йил ўтди. Негадир кундан-кунга қизимнинг руҳи тушиб, ранги синиқиб кетаверди.

— Сабабини сўрамадингизми?

— Сўрашга журъат этолмадим. Бироқ бир гал келиб, ётиб қолди. Эртасига уйига кетмади. Индамадим. Бир ҳафта уйда турди. Отаси: "Тинчликми? Қизимиз нега уйига кетмаяпти?", деб сўради менга.

Қизим билан гаплашдим, билсам куёвимиз наркоман экан, қизим боқиралигича юрган экан. Куёв доим қаёқлардадир сандирақлаб, бир маҳал уйга келаркан. Ўзим ҳам, орадан икки ярим йил ўтиб, ҳануз фарзанд кўрмаганларига ҳайрон бўлиб юрардим. Қизим: "Менга бундай турмуш керак эмас. Мен ҳам фарзанд кўришим керак. Бойлик, мол-дунёнинг кераги йўқ. Қайтиб у хонадонга бормайман", деди йиғлаб.

Мамлакат опанинг куйиб-ёниб айтган ҳикоясини эшита туриб, гиёҳвандлик тузоғига илинган инсоннинг қисмати, унинг ота-онаси чекаётган ғам-алам қай даражада оғир эканига амин бўлдим. Ҳозир бундайлар оз эмас. Гиёҳвандлик балосига мубтало бўлганлар орасида оғир жиноятларга қўл ураётганлар ҳам бор. Халқаро бозорда эса наркотик моддаларнинг баҳоси кун сайин кўтарилиб бораётир. Бу дардга дучор бўлганлар уни истеъмол қилмасдан туролмайди. Қотиллик, босқинчилик, ўғирликларнинг сабабчиси гиёҳвандликдир.

Гиёҳвандлик балосига ҳар ким ҳар хил йўллар билан йўлиқади. Биров билиб-билмасдан, бошқа биров эса тасодифан, нодонлик ёки шўхлик қилиб бу чоҳга қулайди. Оғриқни қолдириш учун бундай воситалардан фойдаланиб, ана шу дардга мубтало бўлганлар ҳам бор. Айрим палид нусхалар била туриб, атай обрўли, бадавлат кишиларнинг фарзандларини бу ярамас йўлга бошлаб, бойлик оттирмоқчи бўладилар.

Ҳар қандай ҳолатда ҳам оқибати жуда ачинарли.

ТАҲРИРИЯТДАН: Ҳурматли газетхон, Сиз олим Абдулҳамид Ҳабибуллаевнинг "Асрлар вабоси — насллар нидоси" сарлавҳали туркум мақолалари билан танишдингиз. Уларда турмушимизда учраб турган иллатлар — ичкиликбозлик, кашандалик, гиёҳвандлик ҳақида ҳаётий мисоллар асосида куюнчаклик билан мулоҳаза юритилган. Муаллифнинг кузатувлари, аянчли оқибатларга олиб келадиган иллатлардан огоҳ этгани мазкур мақолаларнинг тарбиявий аҳамиятини белгилайди, деб ўйлаймиз. Умид қиламизки, бу чиқишлар соғлом турмуш тарзини тарғиб этишга, оилалар осойишталигини сақлашга қўшилган ҳисса бўлади.

Мактабгача таълим муассасаларида

СОҒЛОМЖОН — ПОЛВОНЖОН

Азамат МАҲМУДОВ, "Адолат" мухбири

Келажагимиз ворислари ҳисобланган жажжи ўғил-қизларнинг жисмонан соғлом бўлиб улғайишларида мактабгача таълим муассасаларининг алоҳида ўрни бор. Буни Балиқчи туман ХТБ тасарруфидаги мактабгача таълим муассасалари ходимлари яхши билишади. Зеро, айни пайтда туманда бу борада ибратли ишлар амалга ошириляпти.

Мусиқа йўналиши бўйича таянч боғча ҳисобланадиган 2-МТМда 8 та гуруҳга ажратилган 140 нафар бола тарбияланади. Уларга 12 нафар ўз касбига меҳр қўйган малакали тарбиячи бириктирилган. Дарвоқе, ташрифимиз айнан мусиқа машғулотлари ўтказилаётган пайтга тўғри келди. "Қуёшча" деб номланган гуруҳ аъзоларининг миллий қўшиқ ва рақслардан ташқари шарқона рақсларни ҳам маромига етказиб ижро этгани ҳайратимизни оширди. Олий тоифали мусиқа раҳбари Моҳидил Қорабоева ҳар йили ўтказиладиган туман ва вилоят кўрик-танловларида кичкинтойлар совринли ўринларни эгаллашларини фахр билан гапириб берди.

— Собиқ тарбияланувчимиз Гуласал Ҳакимова ёш қўшиқчилар республика танловида биринчи ўринни эгаллагани билан фахрланамиз. Моҳларойим Шокирова, Фарида Каримова, Гули Йўлдошева, Робия Алиева сингари тарбияланувчилар ҳам келажакда ноёб истеъдод эгалари бўлишларига шубҳа йўқ, — дейди суҳбат давомида мусиқа раҳбари.

17-МТМда бўлганимизда 7 та гуруҳдаги 111 нафар тарбияланувчи ҳовлидаги майдонда ўйин билан машғул эдилар. Улар учун кунига 3 маҳал лаззатли таомлар пишириб берилапти. Витаминларга бой мевалар, полиз маҳсулотлари ҳар куни янги олиб келинади. Мудира Мавлуда Мўминованинг айтишича, 2 та махсус гуруҳда таянч ҳаракати заиф, тез-тез касалликка чалинувчи болалар тарбияланиб, соғломлаштирилар экан.

Туман марказида жойлашган 24-МТМда 131 нафар бола камолга етмоқда. Мазкур муассасага Маърифатхон Турдиматова 16 йилдан буён етакчилик қилиб келади. Бу ерда ҳам шароитлар ҳавас қиларли даражада. Ўйин майдонларида гуруҳ кичкинтойлари ўртасида югуриш, сакраш, арқон тортиш, тўп улоқтириш бўйича "Соғломжон — полвонжон" мусобақаси ўтказилаётган экан. Қувончдан қийқириқлари кўкка ўрлаётган кичкинтойларга қараб уларнинг тарбияси ишончли қўлларда эканлигига амин бўлдик.

МАҲАЛЛАДА ЁШЛАР АКЦИЯСИ

Андижон шаҳридаги «Боғишамол» даҳасида "Ёзни «Камолот» билан" лойиҳаси асосида "Шу азиз Ватан барчамизники" шиори остида тадбир бўлиб ўтди.

Тадбир иштирокчилари турли мавзулардаги семинар-тренинглар, спорт мусобақалари ва кўнгилочар ўйинларда қатнашиб, мароқли дам олдилар. Асфальтга расм чизиш бўйича «Мен келажакни қандай тасаввур қиламан?» деб номланган мусобақада истеъдодлар кашф этилди. Вояга етмаган ёшлар ўртасида терроризм, гиёҳвандлик ва диний оқимларга қарши кураш мавзусидаги суҳбатлар эса ёшларнинг сиёсий онги ўсишига хизмат қилиши шубҳасиз.

Тадбирнинг фаол қатнашчиларига эсдалик совғалари тақдим этилди.

Ўз мухбиримиз

ЭЪЛОН!

Тошкент шаҳар Учтепа тумани «Пешқадам» кўчаси 50-А уйда жойлашган «Капитал транс сервис плюс» МЧЖ ўз манзилини Юнусобод тумани Аҳмад Дониш кўчаси 47-А уйга кўчирганини

МАЪЛУМ ҚИЛАДИ

Самарқанд Давлат архитектура-қурилиш институти қошидаги академик лицей 2006-2007 ўқув йили учун 9-синфни битирган иқтидорли ўқувчиларни танлов асосида

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ЭТАДИ!

Академик лицейда қуйидаги йўналишлар бўйича таълим берилади:

*1. **Аниқ фанлар (математика-физика) йўналиши** бўйича математика, физика, ахборот технологиялари, ўзбек тили ва адабиёти фанлари чуқурлаштирилган дастур асосида ўқитилади. Лицейни битирган ўқувчилар олий ўқув юртларининг компьютер технологиялари, математика, амалий математика, информатика, физика, электроника, механика ва барча техник йўналишлардаги факультетларида ўқишни давом эттиришлари мумкин.*

*2. **Аниқ фанлар (математика-хорижий тил) йўналиши**да математика, хорижий тил, ўзбек тили ва адабиёти, информатика фанлари чуқур ўқитилади. Бу йўналиш математика, ўзбек тили ва адабиёти, хорижий тилдан кириш тест синовлари бўладиган республикамиздаги барча олий ўқув юртларига ўқишга тайёрлайди.*

*3. **Ижтимоий-гуманитар фанлар йўналиши**да тарих, хорижий тил, ўзбек тили ва адабиёти, ҳуқуқ асослари фанлари чуқур ўқитилади. Битирувчилар юридик институтлар ҳамда университетларнинг ҳуқуқшунослик, тарих факультетларида, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетида ҳамда иқтисодиёт университетида ўқишни давом эттиришлари мумкин.*

*4. **Табиий фанлар йўналиши**да кимё, биология, ўзбек тили ва адабиёти, информатика фанлари чуқурлаштирилган дастур асосида ўқитилади. Бу йўналишда таҳсил олган ўқувчилар тиббиёт олийгоҳларида, университет ва институтларнинг кимё, биология, тупроқшунослик ва экология мутахассисликлари бўйича ўқишни давом эттиришлари мумкин.*

Танловга қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

1. Академик лицей директори номига ариза.
2. Туғилганлик ҳақидаги гувоҳнома нусхаси.
3. 086/U шаклдаги тиббий маълумотнома.
4. Доимий яшаш жойидан маълумотнома.
5. 3х4 ёки 4х6 ўлчамли 6 дона фотосурат.
6. 9-синфни битирганлик ҳақидаги шаҳодатноманинг асл нусхаси.
7. Касбга йўналтириш ва педагогик-психологик ташхис марказининг тавсияномаси.

Битирувчиларга диплом берилади. Вилоят туманлари ва бошқа вилоятлардан келган ўқувчилар ётоқхона билан таъминланади.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Ж.Жўраев кўчаси 65-уй. Телефон: 37-13-45, 37-02-33
Мўлжал: СамДАҚИ бош биноси ҳамда компьютер технологиялари ва гидромелирация коллежи.
Транспортлар: 2,7,19,59,79,82,86

Янги нашр

ТУЙҒУЛАР ТАЛҚИНИ

Олим СУЛТОНОВ, Республика «Маънавият ва маърифат» маркази масъул ходими

Улуғ шоир ва мутафаккир ҳазрати Алишер Навоий сўз қудрати ҳақида шундай деган эди:

Инсонни сўз айлади
жудо ҳайвондин,
Билким, гуҳари
шарифроқ йўқ ондин.

Дарҳақиқат, сўз сеҳри, бадиий ижод барча замонларда ҳамма халқларнинг маданияти кўзгуси бўлиб, кишиларни гўзалликни ҳис этишга, инсоний фазилатларни қадрлашга ўргатиб келган. Шунга қарамай, сўз эрки бўғилган собиқ шўро даврида: «Ҳамма нарса инсон учун, инсоннинг бахт-саодати учун», деган шиор бўлиб, бу каби даъватлар хўжакўрсинга айтилар, аслида эса аҳвол бутунлай бошқача эди. Хусусан, инсоннинг ламизтироблари, севинч ва бошқа табиий туйғуларини ҳаққоний тасвирлашга йўл қўйилмасди.

Мана, Истиқлолга эришганимиздан сўнг, юртимизда оламшумул ўзгаришлар рўй берди, келажак авлодга ибрат бўлгулик ишлар амалга оширилди. Ижод аҳли учун барча эркинликлар яратилди. Натижада адабиётимизга кўплаб иқтидорли ёшлар кириб келмоқда.

Яқинда ана шундай иқтидорли қаламкашлардан бири Собиржон Иномовнинг "Қумсаш" номли ҳикоялар тўплами чоп этилди. Унда муаллифнинг насрдаги илк машқлари жамланган. Дастлабки уринишлар натижаси бўлганига қарамай, мазкур ҳикоялар тилининг содда ва оммабоплиги билан ўқувчига ҳар жиҳатдан қулайлик туғдиради, мароқ билан ўқилади. Муаллиф инсоний туйғулар талқинини беришни ўзига асосий мақсад қилиб олган. Зеро, туйғулар талқини миллий характерни очиб беришнинг энг самарали усули. Тўпламдаги ҳикоялар қаҳрамонлари содда, тўпори, самимий кишилар, уларни ўзаро меҳр, бир-бирига бўлган ишонч, соғинч боғлаб туради. Жумладан, «Боқимандалик» номли ҳикояда, гарчи ҳажман ихчам бўлишига қарамай, турмушдаги иллатни, яъни меҳнат қилмай кун кечиришга одатланиб қолишдек ижтимоий қусур таъсирчан баён этилган. Ёки «Паришонхотир» ҳикоясида муаллиф беозор кулги остида бир қарашда арзимасдек туюлган камчиликни кўрсатиб, ундан яхшигина ибратли хулоса чиқара олган. Бир сўз билан айтганда, С.Иномовнинг машқларида турмушда учраб турадиган айрим нуқсонлар гоҳида жиддий, гоҳида енгил ҳажв йўли билан кўрсатиладики, ўқувчи улардан ўзи учун зарур фикр-хулосаларни чиқариб олади ва айни шу жиҳат тўпламнинг ахлоқий, тарбиявий аҳамиятини белгилайди.

Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгашининг ижтимоий-сиёсий газетаси

Таҳрир ҳайъати
Дилором ТОШМУҲАМЕДОВА,
Иқбол МИРЗО,
Турсунали ҚЎЗИЕВ,
Турғунпўлат ДАМИНОВ,
Равшан ҲАЙДАРОВ,
Мамазоир ХЎЖАМБЕРДИЕВ,
Исмоил САИФНАЗАРОВ,
Собир ТУРСУНОВ,
Шермат ШАМСИЕВ,
Светлана ОРТИҚОВА,
Мукаррамхон АЗИМОВА,
Жуманиёз АЛИБЕКОВ,
Камол АЛЛАЁРОВ (Бош муҳаррир ўринбосари),
Талъат МУРАТОВ

Бош муҳаррир
Бахтиёр АБДУСАТТОРОВ

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 016 рақами билан рўйхатга олинган

МАНЗИЛИМИЗ:
700047, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Телефонлар:
Қабулхона — 133-40-86, 136-53-14
Факс — 133-40-86
Котибият — 136-55-96
Сиёсат ва партия ҳаёти бўлими — 136-55-64
Хатлар бўлими — 136-55-64
Маънавият, адабиёт ва санъат бўлими — 136-54-39
Иқтисодиёт ва саноат бўлими — 136-54-39
Маркетинг ва реклама бўлими — 136-55-96

Навбатчи муҳаррир — Беҳбуд Ботиров
Навбатчи — Носир Ҳайдаров
Саҳифаловчи — Латифжон Турсунов

● «Адолат»дан кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади.
t — Мазкур белги остида тижорат мақолалари чоп этилади.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Корхона манзили: Тошкент шаҳри Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди.

Буюртма Г — 1000
Ҳажми — 4 босма табоқ.
Офсет усулида босилган
Қоғоз бичими А-2

Нашр индекси — 100
Ҳафтанинг жума кунлари чиқади.

Босишга топшириш вақти — 20.00
Босишга топширилди —